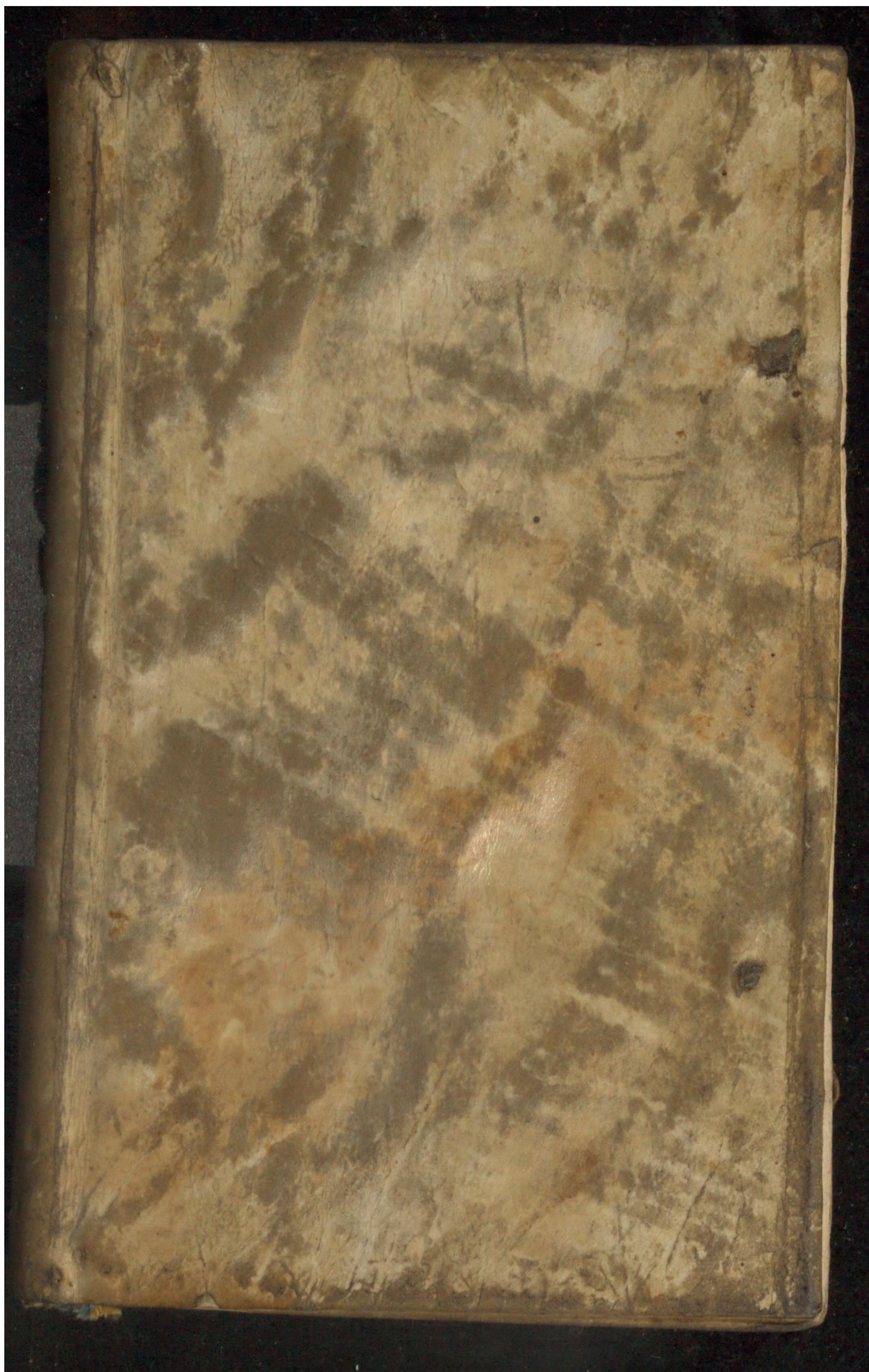
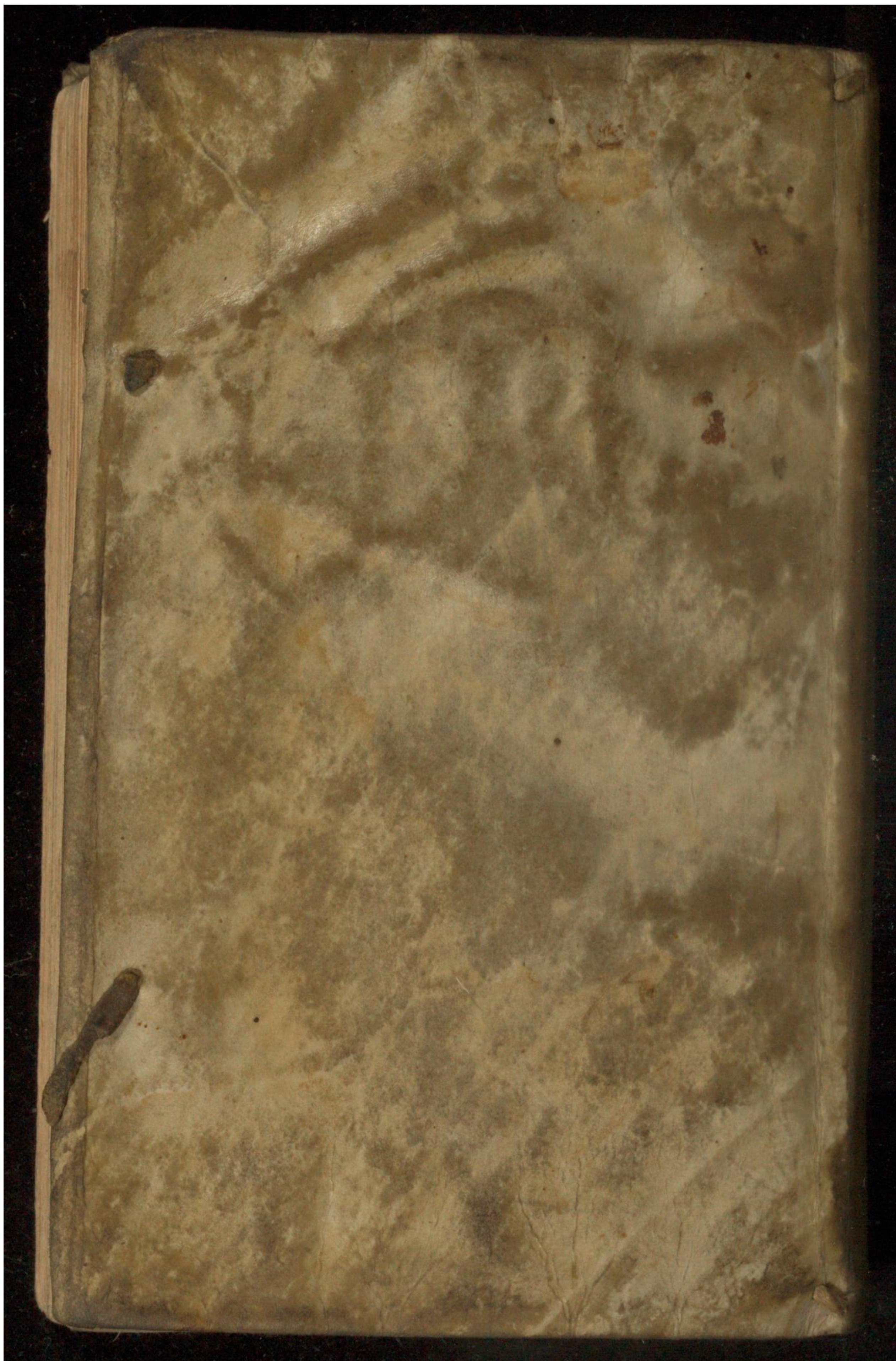

HIERONYMI CAPIVACCII MEDICI CLARISS. ET ACADEMIÆ PATAVINÆ Profeſs. ordinarij de Lue Venerea acroaſeis.

* *
*

SPIRÆ.
Typis Bernardi Albini,
An. cIↃ. IↃ. xc.

L.

REVERENDO VIRO, DOCTRINA PIETATE, AVCTORITATEQVE PRÆSTANTI D. Iohāni Schopfio Abbati Blauifontano Domino ac amico suo colendiss.

S. P.

REVERENDISSIME D. Abbas, amice colendißime atq; clarißime: sæpenumerò optaui, occasionem mihi dari, vt animi mei propensionem amoremque, quem erga te, ac tuos gero, notam vobis testatāque facere possem: cùm tu aliquot vicibus, literis perelegantibus, & humanitatis sale conditis, me prouocaueris: vt iure merito vicißim à me accipere non solùm literas, sed etiam mutuæ beneuolētiæ μνημόσυνον *debeas.*

Verùm propter loci distantiam, aliasque difficultates (vt de quotidianis taceam occupationibus) meas ad te mittere haud commodè potui: & hactenus etiam opportunitas mihi defuit satisfaciēdi desiderio meo debitumque condignè exsoluendi. Interim tui non sum oblitus, more vulgi (quod præsentes tantum amicos colit, & maximè ob commoda)

Sed licet absens esses, & satis longo interuallo à me remotus; tamen in pectore meo, imò in ossibus ac medullis hæsisti.

In huius rei testimonium certissimum atq; euidentissimum, LVCAE GHINI Medici Bononiẽsis olim clarissimi; & HIERONIMI CAPIVACII professoris Ordinarij in Academia Patauina, præceptoris mei colendissimi P. M. ὑπομνήματα *de lue venerea tibi mitto: quæ me ab huius criminis suspicione liberabunt (si modò excusationem vis admittere) &* τεκμήριον *deinceps erunt amicitiæ inter nos initæ; nullo vnquam tempore interituræ.*

Quanquam autem me non latet, complures variarum nationum Medicos, maximè Italos, accuratè diffuseque de hoc argumenti genere præcepisse (id quod testatur grande illud volumen de morbo Venereo ante annos viginti tres Venetijs editum) tamen cùm hi duo, doctrina & fama nomine, superioris ætatis hominibus nequaquam postponendi; Vtilissima præcepta, & singulares quasdam obseruationes, de hac ipsa materia auditoribus suis tradiderint, prænominatorum Virorum monumenta prælo commissa, ad posteritatem

ritatem transmittere volui: non tàm mei caussa: qui ista legens, animum oblecto suauissimæ recordatione temporis illius, quòd Patauij in studiis traduxi, quàm studiosorum Medicinæ, cum quibus has ἀκροάσεις *communes facio: hoc potissimum nomine, vt dum ipsi aliquem ex his fructum perceperint, gratiam meritam habeant ijs, qui de Repub. literaria benè mereri cupiunt.*

Sed dices quid Medica ad Theologum? ad hoc ego, non nouum esse, nec præter rem me facere, quod aliena à tua professione tibi offero: quandoquidem interdum Theologi, Medicis, aut Iureconsultis, sacra legenda dedicant: nec vnus idemq́ue cibus palato nostro semper sapit: sed delectatur vario, inconsueto, exotico.

Præterea aliam propositi mei habeo caussam: nam cum filium tuum, adolescentem doctrina ingenioq́ue præstantem M. ABRAHAMVM SCHOPFIVM *arti Medicæ se totum mancipasse, & tantos progressus in ea fecisse intelligam, vt iam excellentissimos in Italia Medicos cum fructu docentes audiat: non minus ipsum, qui nunc à patrijs abest finibus, quàm te, munusculi huius participem fieri volui. Tenue quidem illud est, &* R. D. T.

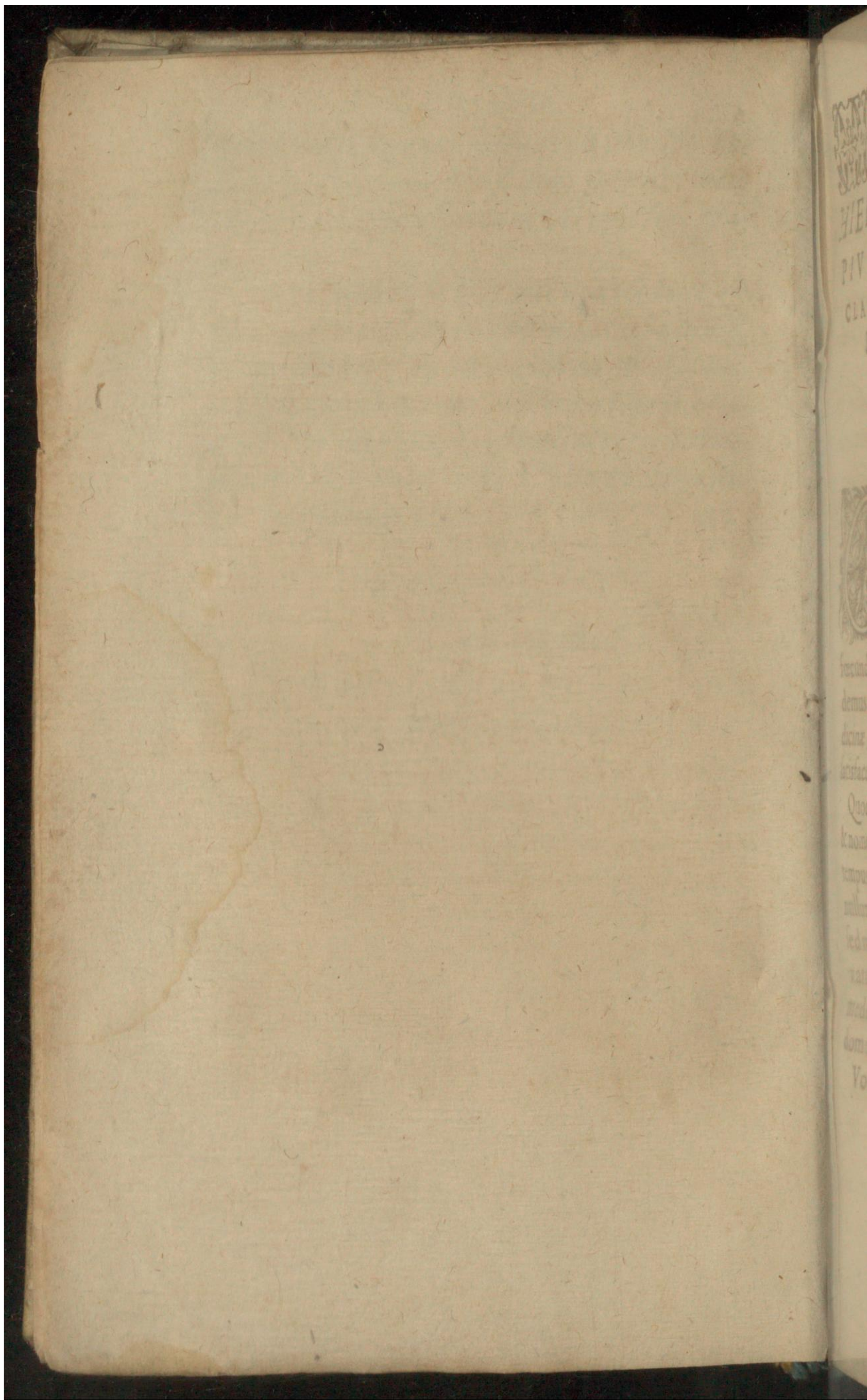
non perinde dignum: sed quia ab homine vestri amantißimo proficiscitur; spē mihi facio maximam, xenium meum vtrique fore gratißimum.

Quod superest R. D. T. nec non coniugē, & liberos, Deo Opt. Max. commendo: eundemq́; toto pectore oro, vt valetudinem constātem, vitæ tranquillitatem: Nestoris ætatem, aliaque huius vitæ præsidia clementer vobis impertiri velit. Vale Durlaci Calendis Augusti. Anno redempt. orbis cIↃ IↃ xIↃ.

R. D. T.

obſeruantiſſ.

PHILIPPVS SCHOPFIVS
Medicus Durlacenſis.

HIERONYMI CAPIVACCII MEDICI CLARISS. ET ACADEMIÆ *Patauinæ Profess. ordinarij de lue Venerea acroaseis.*

VM propositum nobis sit, de lue Venerea verba facere: qui morbus tristissimus est, & humano generi molestissimus: nō admodum prolixam, attamen fœcundam, de hac ægritudine contagiosa, tradēmus doctrinam: in gratiam studiosorum Medicinæ, quorum desiderio impræsentiarum satisfacere pro viribus conabimur.

Quod igitur attinet ad huius vitij originem & nomen, non existimo necessarium esse, vt tempus teramus in rebus futilibus, quæ vel nullum habent vsum, vel admodum exiguum, sed multò consultius videtur, vt luis Venereæ natura solidè cognita, cōmoda salutarisque medendi ratio instituatur, cuius merito illa dometur propellaturque.

Vocamus nos hoc mali genus luem Vene-

ream: quia ex Venere contrahitur. Per luem Veneream non intelligimus effectus, ſed potius id quod cauſſę efficientis rationem habet. Quare cum à lue Venerea excitetur febris: per luem Veneream non intelligimus febrem, ſed materiam à qua producitur febris: quanquam non modo cauſſa febris eſſe poteſt lues Venerea, ſed etiam aliorum morborum.

Generatio luis Venereæ hunc in modum ſe habet, vt in humano corpore nequaquam principaliter oriatur (nam hoc eſt impoſſibile) vt neceſſarium ſit illam extrinſecus aduenire: & cum forinſecus accedit, corpus hominis ingreditur, quod cõtingit ſua vi & facultate, idque in ſuam ſubſtantiam permutat. Hæc lues incrementum ſuſcipiens, ita aduerſatur corpori humano, vt toto genere præter naturam efficiatur: atque hinc varias ſubinde noxas in humano corpore excitet. Vt ex hac luis Venereæ generatione talis elici poſſit definitio. Lues Venerea eſt excrementum toto genere præter naturam, quod multifariam lædere poteſt hominem genitum ex humana ſubſtantia à ſimili.

In hac definitione præter alias cauſas, etiam proponitur materia ex qua: quoniam ſermo eſt de lue Venerea, de materia morbifica, quæ eſt ſubſtantia, non accidens. Subſtantia autem fit ex materia ex qua. Explicetur itaque definitio.

tio & estote attenti, quia breuiter intelligetis an alij rectè senserint, nec ne.

Supra dictum fuit esse excrementum, ad differentiam continentis: quia quod in corpore reperitur, potest esse continens, potest esse contentum. Sed præterea dictum fuit esse excrementum, quia non modò distinguitur à continente, sed etiam à contento alimentali: nam dicitur etiam contentum quod est excrementum: neque obstat propterea, vt quamuis lues Venerea (sicut suo loco intelligetis) tanquam ex materia ex qua, fiat quandoque ex cõtinente hoc est ex carne, imò vel ex osse, quádoque ex alimento, hoc est ex sanguine: nihilominus & continens, & contentum alimentale, vtrumque degeneret in excrementum.

Deinde dictum fuit præter naturam, ad differentiam excrementi, quod est secundum naturam. Patet enim luem Veneream esse excrementum præter naturam morbificum (vtinam ita non esset) nam sicuti excrementum naturale est ad hominis salutem: sic prorsus inutile excrementum lues Venerea, & toto genere præter naturam, ad differentiam excrementi, quod quidem est præter naturam, sed non toto genere. Datur (exempli gratia) bilis excrementitia præter naturam morbifica: sed non est toto genere præter naturam. Virulentia Gallica seu lues Venerea toto ge-

nere præter naturam eſt:ſiquidem (vt ſuo loco intelligetis) lues Venerea ex neceſſitate eſt materia putrida, & præterea toto genere præter naturam.

Vnde cum hæc lues ſit excrementum præter naturam à toto genere, duo declaranda ſe offerunt. Primum eſt, quodnam ſit hoc excrementum. Secundum, quomodo præter naturam: nam his ignoratis, prorſus impoſſibile eſt huius mali curationem tradere: ſiquidem (vt ſuo loco oculis conſpicietis) lues Venerea maiori ex parte Methodo curatur: aliqua etiam ex parte experientia.

Quantum attinet ad primum, hoc excrementum poteſt eſſe quodlibet quod in hominis corpore reperitur: & proinde ſanguis, pituita, vtraque bilis: poteſt eſſe Ichor: dum generatur Ichor, & in virulentiam hanc degenerat: poteſt eſſe ſerum, poteſt eſſe lac, ſemen, imò etiam ſanies.

Quod verò attinet ad ſecundum: ſciendum hoc excrementum eſſe præter naturam ſecundum formam, ſecundum putredinem (quæ eſt ſecunda qualitas) ſecundum caliditatem, ſecundum lentorem: vt quælibet lues Venerea, nulla excepta, his quatuor vitiis ſit prædita. Vnde aduerſatur inprimis ſecūdum formam, propterea quod hęc lues eam obtinet in ſui generatione proportionem, vt ſuſcipiat formam quæ

quæ est aduersaria corpori humano : vt propterea opus sit ex necessitate Alexipharmacis, ac experientia comprobatum potissimum istis extirpari luem Veneream. Patet igitur peccatum esse secundum formam. Et aduertant iuniores hoc loco, non propterea statuendum esse morbum à proprietate occulta (sunt puerilia ista) non dantur morbi noui à proprietate occulta. Omnis morbus vel est intemperies, vel mala compositio, vel soluta vnitas. Cæterum potest generari materia quę non est morbus, sed caussa morbifica, à qua caussa morbifica postea fiunt morbi, quemadmodum etiam rectè statuitur de veneno, quod peccat à tota forma: tamen non datur morbus à tota forma: datur caussa seu venenum. Si (verbi gratia) habet vim corrodēdi, caussat solutam vnitatem, sicut etiam lues Venerea abradendo potest vlcera efficere. Præterea peccatum est in lue Venerea, quia putredinem ex necessitate contrahit. Nam nequaquam fieri posset vt contagiosum esset malum, nisi putredo adesset, vt passim in problematibus testatus est Aristoteles, nec in his tempus est conterendum. Sed præterea hoc loco animaduertēdum quòd quamuis hæc lues sit putrida : non tamen semper oboriūtur putridæ febres, imò rarissimè: quoniam vapores prodeuntes à lue Venerea admodum raro petunt cor, & si peterent, fieret

febris: ſicuti quandoque fit Luna plena. Sed præterea hæc virulentia eſt calida: hoc ex eo perſpici poteſt, quoniam hac dominante lue, vigent in corpore exuſtiones. Et hoc loco animaduertatis quamlibet materiam poſſe eſſe Veneream aut Gallicam. Verùm non credatis vniuerſam materiam morbificam eſſe Veneream. vt ſi verbi gratia gummoſitates, hoc eſt, nodi duri, difficilis reſolutionis fiant gummata, tumoris durioris, vel ex craſſa pituita, vel ex melancholia: non omnis portio eſt virulenta, & ſæpenumerò contingit vt portio virulenta beneficio medicamentorum diſſipetur: remaneat poſtea frigida, quę non eſt virulenta, & tumor ille non ſit Gallicus. Vnde illud etiam euenit, vt cum calida ſit, ſi fuerit copióſa, patientes dolores ac feruores præſentiant. Præterea eſt neceſſarium vt habeat aliquid lentoris: nam ſecus non eſſet contagioſum hoc vitium. vt vitium fiat contagioſum, oportet vt valida fiat actio, valida impreſſio, & fiat in tempore, vt propterea opus ſit mora, opus ſit lentore.

Cum ergo Virulentia hæc ita ſit conſtituta præter naturam, iure dictum fuit in definitione, quod multifariam poteſt lædere hominem. Et hoc loco duo ſunt declaranda. Primò quæ, & quotuplex ſit hæc læſio. Secundò, circa hominem quænam pars lædatur, ſecundum

totum, an ſecundum partem. Quantum ad primum, facilè poteſtis colligere ſummam eſſe facultatem huius beſtię Venereę: propterea quod poteſt producere cauſſas morbificas, morbos, & ſymptomata. Declaro, & vt diſtinctè procedamus, quantum attinet ad cauſſas, dum hæc lues agit in corpus, producit materias morbificas: primum calefaciendo, deinde putrefaciendo, & tandem mutando quod in corpore eſt in materiam virulentam. Siquidem hæc lues, cum ſit ſummæ actiuitatis, ad ſimilitudinem omnium maximè agit ſecundum formam: quia omnis actio tanquam à præcipuo agente procedit à forma: nihilominus forma agit mediantibus inſtrumentis: quare & forma agit propter caliditates: calefacit, reddit materias calidas. Si diu actio perſeueret, materia non ſolum redditur calidior, ſed etiam corrumpitur, & ita alteratur vt putreſcat. Et præſertim hoc efficit hæc virulentia beneficio lentoris, diu agens, & tandem ita agit vt efficiat cauſſas morbificas à toto genere præter naturam. Quod verò ad morbos, producit hæc lues morbos in intemperie, vt intemperies quandoque ſit communis, quandoque determinata. Intemperies eſt communis, quando vi huius luis promouentur febres: hæc enim virulentia ſi agat in ſpiritus, vt eò feruidiores reddat (quod contingere poteſt)

fiunt febres Ephemeræ. Si mittat hæc lues fuligines putridas, & accendantur cordis humores, fit putrida. Et si eueniat vt caliditas impertiatur solidis partibus, fit etiam Hectica: vt experientia sit comprobatum quãdoque homines febri fuisse correptos, & nunquam possibile fuerit, eas febres superare, nisi beneficio Alexipharmaci. Sed potest etiam esse intemperies determinata. Vt (verbi gratia) intemperies calida iecoris est affectus productus tanquam à caussa efficiente, à virulentia Gallica, à lue Venerea: quod potissimum contingere solet, vbi hæc lues satis est feruida, & viget in Iecore. Præterea possunt esse morbi in mala compositione, vt facilè sit cognoscere, quandoque fieri obstructiones, quandoque tumores, bubones, gũmata, verrucas seu poros, pustulas, & reliquos huius classis humores: & proinde morbos in magnitudine aucta. Oportet nos esse diligẽtes in cognitione essentiæ huius morbi, quia, citra iactantiam dico, fui lucratus vltra XVIII. milia coronatorum ex hoc morbo.

Aduertendum autem quantum ad bubones attinet: sunt tumores ad partes adenosas spectãtes ad inguina. & fiunt ex sanguine: nam bubo est tumor inflammatorius, qui fit à sanguine permixto ex lue Venerea. Quod autem ad gummata, sunt illi tumores duriores, fiunt à materia crassa, sed semper permixta cum lue

Vene-

Venerea. Cæterum hęc lues permixta non eſt, niſi alicuius mordacitatis ratione: vnde gummata fiunt ſine vlcere: & ſi contingat gummata eſſe cum aliqua exeſione, exulceratione: tūc cōiuncta eſt lues Venerea admodum mordax: veluti quandoque contingere ſolet in gummatibus, in quibus fit etiam oſſis corroſio. Quod verô ad Verrucas, ſunt admodum duri tumores, & proinde fiunt ex dura materia exigua. Illi tumores quos vocant puſtulas, fiunt ex tenuiori materia, & ſatis etiam acri & mordaci: & ſæpenumerò puſtulæ exulcerationem habent permixtam.

Cæterùm hæc lues non modò eſt autor morbi in magnitudine aucta, ſed & in numero diminuto. quandoque occurrit dentium caſus: quandoque etiam aliquid corporis deperditur. Conſpicietis quandoque nares deficere vi huius luis.

Sed præterea & morbi in ſoluta vnitate excitantur, hoc eſt vlcera, quamuis vlcus (vt alias dixi) non modò ſit morbus in ſoluta vnitate, ſed etiam in magnitudine imminuta. Si vlcus occupat penem, vocant cariem: ſi obſideat manus, pedes, appellant rhagades, ſimiliter ſi vlcuſcula illa circa ani partes conſpiciantur: in reliquis partibus vocant vlcera.

Si reſpiciamus ad ſymptomata, innumera producuntur ab hac peſſima lue, potiſſimum

autem dolores, qui varias occupant corporis partes: tinnitus, ea solet esse admodum rebellis: gonorrhæa, quia videlicet hæc lues agit in vasa seminaria: depilatio seu glabrities, quãdo lues petit pilorum radices: quando permiscetur cum fuligine, beneficio cuius fouentur ac generantur pili. Patet igitur ex his quomodo hæc lues multipliciter potest lædere corpus humanum. Secundum quod explicandum erat, cum has noxas lues Venerea pariat in corpore: quæ hominis pars lædatur, totũ, an pars. Certissimum est quandoque totum, quandoque partem lædi: nec immeritò, quia lues hæc est summæ actiuitatis, & aduersaria naturę humanæ, non secundum vnam tantum partem, sed secundum omnes: [& ideo apparet quando aliqui dicunt esse aduersariam facultati naturali tantum, nugas esse.] Vnde vt hoc negotium rectè intelligatis, quantum attinet ad totum hominem, dubio procul totus læditur, vt in febre: quia hæc est morbus totius. Quò ad partes, omnis corporis partes affici possunt, sed potissimum Iecur: quia (vt intelligetis suo loco) sæpenumerò hoc malum oritur ob Veneris vsum. Vnde ratione motus, ratione caloris, partes illæ secundum poros recluduntur, vt virulentia promptum habeat iter ad iecur. Sed hoc non est perpetuum, vt si contingat hanc luem aliam petere corporis partem, hãc

etiam

etiam offendat: nam agẽs agit in passum, quod est proximum: neque enim reperitur aliqua corporis pars, quæ non possit affici: cuius signum, cùm febris fiat à lue Venerea, pati cor. Præterea cum dolores capitis oboriantur, & quandoque à lue Venerea facultas animalis langueat, & non principalis, & principalis dubio procul & cerebrum patitur. Sed animaduertatis dum loquimur de parte corporis humani, dum loquimur de subiecto huius luis, hunc sermonem esse duplicem: alio modo debetis intelligere de subiecto affectus virulentiæ. Subiectum affectus potest esse totum, potest esse quælibet corporis pars. Verbi gratia per affectum intelligo febrem, quæ est vitium totius, & proinde etiam cordis. Alio modo intelligo partem esse subiectum non affectus, sed virulentiæ, quando lues secundum propriam substantiam in aliqua corporis parte reperitur, ita vt illa pars sit fomes ac principale domicilium illius luis, & potest esse multiplex pars: ventriculus, iecur, lien: potest esse caput: possunt esse putridæ reliquæ corporis partes, nequaquam cor: nunquam cor potest esse præcipua sedes. Ea enim est vis caloris cordis, ea densitas, id robur cordis, vt non sit possibile, vt lues ista occupet cor, vt cor sit præcipua sedes. Tandem in definitione dictum fuit genitum ex humana substantia à simili. Pro

explicatione huius particulæ duo ſunt declaranda: alterum pertinet ad materiam ex qua: reliquum ad agens ſeu efficiens. Quantum ad materiam ex qua, dictum fuit eſſe humanam ſubſtantiam. Per hominis ſubſtātiam tria cum Hippocrate opportet intelligere:cōtenta,continentia, impetum facientia: à præſenti negotio excluduntur impetum facientia:nam ſpiritus à lue Venerea patiúntur:poſſunt pati, verùm paſſio hæc eſt alteratio : nequaquam poteſt eſſe putrefactio: non poſſunt mutari ſpiritus à lue Venerea,quia non poſſunt putrefacere:& hoc ſupponendum, quia eſt negotium diſcutiendum in doctrina de febribus. Quare per hominis ſubſtantiam intelligere oportet contenta & continentia.quantum ad contenta,ſunt ſucci qui in corpore humano reperiuntur:quare poſſunt eſſe & ſucci alimentales, & excrementitij. quare quilibet humor. Et ſi humor mutetur in ichorem, etiam ex ichore poteſt fieri lues:ſimiliter ex ſero, ex lacte,& etiam ex ſemine, vt demum quilibet ſuccus poſſit eſſe materia generationis luis Venereæ.

Quod autem ad continentia; poſſunt eſſe corporis partes, & ſanguineæ & ſeminales ſeu ſpermaticæ.vnde quo ad ſanguinem; poſſunt eſſe partes carnoſæ,pingues,adipoſæ:vnde caro mutatur in luem veneream:pinguedo similiter. Idem eſt ſtatuendum de ſpermaticis; vt quan-

quandoque hæc virulentia fiat ex ossibus (vtinam non esset verum) vt portio ossis mutetur in hanc virulentiam. quod spectat ad agens, dictum fuit generari à simili, & per hoc simile nihil aliud intelligere oportet quàm luem Veneream. Necessarium igitur est vt adsit hæc lues, hoc agens, si noua lues generari debet. Hoc autem agens, hoc quod simile nuncupamus, vt colligere licet ex Galeno in arte Med. cap. 99. agit in partem vicinam: & ita agit; ita in alteratione progreditur, vt quod contingit, quod sibi est proximum, mutet in suam naturam & proinde in luem Venereã. Et hoc loco notãdũ, luem hãc, quæ habet rationẽ; efficientis, quę est primò genita, extrinsecus accidere. non est possibile, vt in homine hæc virulentia generetur absque aliquo externo, agẽtis rationem habẽte, quod noxam illi conferat atque communicet. Vt sic videatis discrimen inter luem veneream & venenum quod in corpore humano potest generari spõte, quamuis aliud venenum non occurrat. quomodo hoc fiat, declaratum est in doctrina de venenis. At generari hanc luem in homine impossibile est, nisi alia lues forinsecus accedat.

Neque est vt quis ita furiosè perscrutetur (quia esset vitium immodica diligentia) quisnam primus autor fuerit illius primæ luis: quia dubio procul noua est hæc materia; hæc

caussa, quomodocunque fuerit genita. perinde esset, ac si quis quęreret quodnam prius genitum esset ouum an gallina: hoc non facit ad curationem.

Satis est nos scire esse genitam hanc luem à simili: & esse materiam à tota forma; aduersariam, putridam, calidam, viscidam. Cum igitur extrinsecus accedat, aduertere oportet huiusmodi virulentiam vt plurimum, accidere propter congressum, propter coitū, attamen non semper: nam nonnullis, vt pueris, infantibus aut nondum natis, virulentia Gallica communicatur, dum vel sunt in vtero, vel extra vterū. Si in vtero, bifariam hoc potest contingere: altero modo ex semine parentum; quando oriuntur infelices isti ex parentibus infectis lue Venerea: & præsertim hoc contingit, quando parentes sunt affecti Gonorrhæa gallica, semē illud ita infectum degenerat in calidum innatum pessimum; vt propterea sit lues etiam Venerea in summo malignitatis gradu. alio modo fætus suscipit virulentiam non ex semine, sed ex alimento: quando contingit vt mater sit infecta lue, vel etiam inficiatur post conceptum; vt mater subministret sanguinem infectum lue Venerea fætui. Si verò homo suscipiat virulentiam extra vterum; vel est ex concubitu, vel citra. Et vt diximus est per concubitum sæpenumerò, & præbetur euidens occa-

sio

ſio ingreſſui huius luis; quia pori aperiuntur, partes incaleſcunt, & facilè virulentia illa vertitur in vaporem: quia vapor petit & ingreditur corporis partes. Cæterum & hæc contingere poteſt citra concubitum: vt per ſuctioné lactis: vt puer ſi capiat lac à nutrice infecta, inficiatur & ipſe. Sed contingere etiam poteſt per ſimplicem contactum: vt verbi gratia ſi puer ſit infectus, & ſugat lac, ex eo contactu poteſt nutricem inficere (vtinam non eſſet verum.) Idem poteſt contingere per oſculum: ſi quis dormiat cum aliquo qui ſit detentus ſcabie Gallica, ſic fæmina fæminam poteſt inficere.

Nam ſcabies Gallica dum inhæret alicui indiuiduo, poteſt alterum ratione contactus inficere: vt propterea impertiatur etiam hæc lues per linteamina infecta: ſiue ſudore illo Venereo ſiue etiam ſanie: vt ſi aliquis dormiat in linteaminibus, in quibus dormiuit quiſpiam ſcabie Gallica infectus, non ſit impoſſibile vt hic inficiatur. Vt his mente conceptis, facile ſit colligere in lue Venerea hoc excremẽtum peccare vel ſecundum formam, vel ratione putredinis, vel ratione caliditatis, & lentoris: & vt ex neceſſitate ita peccet; differentia eſt ſolùm ſecundum magis & minus. quælibet lues eſt aduerſaria ſecundum formam, alia magis, alia minus: vt ſic hæ differentiæ à nobis men-

te ſint continendę, gratia curationis, quandoque maius eſſe vitium ſecundum caliditatem, quàm ſecundum formam; quandoque oppoſito modo, præterea quandoque eſſe minus vitium ſecundum putredinem quàm ſecundum caliditatem: quandoque eſſe intenſius vitium ſecundum lentorem, viſciditatem; quam ſecundum alias qualitates. Et deinde vt hoc excrementum poſſit producere vel cauſſas, vel morbos, vel ſymptomata. Notate quantum attinet ad cauſſas, differentiam eſſe, prout hæc virulentia producit cauſſas vel alterando ſolum, vel etiam corrumpendo. Quo ad morbos; vel eſt intemperies, vel mala compoſitio, vel ſoluta vnitas. quo ad ſymptomata; eſt vel actio læſa, vel exiens mutatum, vel qualitas mutata. Ratione ſubiecti afficitur vel totum; vt in febribus: vel pars; vt in reliquis vitiis. Et vt homo eſt ſubiectum virulentię, poteſt eſſe quælibet pars, ſed potiſſimum hepar. Quo ad materiam ex qua, vel eſt contentum, vel continens. Quoad cauſſam efficiētem; conſideremus vel penes ſubſtantiam & eſſentiam, vel penes originem. Quantum ad eſſentiam; eſt differentia ſecundum magis & minus: alia efficacior alia. Ab origine; extrinſecus accedit; & eſt vel in vtero, vel extra vterum. Eſt præterea neceſſarium vt cognoſcatis hanc luem in genere & ſecundum eius differentias. Quantum ad luem

in ge-

in genere, aduertendum hanc luem vel agere &, operari in corpus: vel quandoque ob exiguam copiam non agere; vt quamuis lues in corpore reperiatur; nulla tamen eius ſit actio & eſt neceſſarium vt cognoſcatis luem ſiue agat, ſiue non agat. Nam quamuis non agat; poteſt tamen ledere: vt Medicus prudens præcognoſcens hanc luem antequam agat poſſit euellere; & homines tueri à noxis imminentibus. Primum igitur quando lues venerea agit in corpus quibus notis depræhendatur. Si agat hæc lues, indicatur ex affectibus, affectus ſunt ſymptomata & morbi, quantum attinet ad ſymptomata, cognoſcetis luem veneream in corpore hærere ex dolore, & in primis pruriginoſo; ex ſenſu pruriginis, propter luis acrimoniam: & præterea etiam ex dolore vlceroſo, diſcrimé eſſe inter dolorem pruriginoſum, & vlceroſum: quia pruriginoſus ſpectat magis ad partes extimas: vlceroſus ad intimas. Præterea indicatur ex dolore, qui incipit cruciare potiſſimum circa veſperas: nam illa eſt hora in qua incipit moueri materia Melancholica, quę dubio procul ſæpenumerò adeſt in lue venerea: cùm ſit materia non modò putrida, ſed etiã calida & exuſta: Auicenna 2. quarti tractat. 1. Cap. 4. ſcribit ægritudines & accidentia fortiora fieri de nocte, quàm de die: quia natura occupatur in digerenda materia 2. quia mate-

ria dolorum minus noctu propter frigiditatem noctis & pororum clausiones respirat: ad quod Luna quæ domina est humiditatũ plurimum cooperatur, deinde per noctem intenditur quia exustus humor non ita facile difflatur, vt producatur dolor, sæpenumero etiam accidere solet, vt magis crucientur partes quæ sunt intermediæ, quoniam hæc lues venerea promptius agit in partes carnosas; in musculos quàm in tendines in ligamenta, in partes spectantes ad articulos.

Præterea indicatur hęc lues ex Gonorrhęa; verum non ex qualibet, sed ex determinata, priuata: cum gonorrhæa possit etiam oboriri citra luem veneream. Indicatur ergo ex Gonorrhæa satis fætente: & ratio est quia lues hęc est putrida; vt propterea color vergat ad viriditatem, quandoque ad nigredinem, siquidem lues hæc est materia exusta. Sed præterea hæc Gonorrhęa non est cum tolerantia ægrotãtis, quando fit Gonorrhæa ex copioso semine, fit cum tolerantia: in lue venerea non est cum tolerantia; atque ideo semen seu materia illa seminalis, quæ deberet esse alimentum partium spermaticarum, ob prauitatem egreditur euacuaturque. Præterea cognoscetis, si Gonorrhæa excitata est citra immoderatum coitum: nam quãdoque fit ob immoderatum coitum, attamen citra suspicionem luis venereæ, vbi

non

non præcessit coitus immoderatus, & subsequitur Gonorrhæa, indicium est luis venereæ. Indicatur præterea ex casu pilorum siue congenitorum, siue postgenitorum, siue omnium. Etenim lues hæc sua malignitate & acrimonia pilorum radices abradit & dum permiscetur cum fuliginibus, ex quibus generantur pili; ita facit fuligines, vt nequaquam possint esse idoneum alimentum pilorum. Indicabitur præterea ex febre, quæ solet circa vesperas exacerbari: & iam patet caussa. Indicatur ex humoribus, ex bubonibus, & cæteris: ex casu dentium; præsertim si nihil antea fuit pręgressum quod venenum sit; quod possit abradere gingiuas. Indicatur ex carie, ex scissuris in manibus & pedibus circa anum. Vt verbi gratia si prægressus sit coitus, siue alia caussa de qua supra diximus. Indicatur etiam ex iuuantibus; quando vitium (siue febris sit, siue aliud quiddam) non potuit curari nisi Alexipharmacis. Hũc igitur in modum cognoscetis luem dum agit. Sed si contingat vt lues lateat in corpore, & proinde nõ agat ob exiguam copiam (quod non est impossibile siquidem experientia testatur per annos aliquot delituisse) quid tum est faciendum? Medicus prudens antequam curam aggreditur, consideret an post coitum illicò sit secuta caries si statim oborta est, conijciendu non hęrere in corpore luem: quia non

penetrauit, lues ex coitu contracta adhæsit peni eumque exulcerauit, non penetrauit: & idcirco non est cruciandus æger ligni Guaiacini decocto. quod si caries non statim apparuerit, facilè colligi poterit latitare in corpore luem Gallicam: & ex coitu vapores penetrasse in Iecur; in partes intimas: deinde post aliquot dies transmissam esse materiam luis venereę ad penem, & vlcuscula excitata. Deinde cognoscetis virulentiam luis delitescere in corpore, ex eo quod caries illa difficulter sanatur, & post vlceris curationem remanet aliquis tumor & durities. Cognoscetis etiam hinc; si fuerit Gonorrhæa citra immoderatum coitum: tunc indicium est vasa facta esse imbecillia, non ob coitum nimium; sed potius ob malignitatem illi⁹ materiæ, cognoscetis post medicationem relictam esse luem, si affectus, hoc est morbi & symptomata non prorsus abolentur, pręterea ex eo, si quis coitu vtatur eum summa prudentia; vlcera tamen in pene acc'piat, tunc est signum relictæ luis, cognoscetis etiam ex eo si cura non fuerit diligens, sed leuis, quindecim forte dierum.

NOTA.

Quibusdam, simulac venere sunt vsi, eo ipso die caries erumpit: nonnulli post coitum non

non corripiuntur carie; nisi post triginta aut quatraginta dies: hæc diligenter animo versare Medicus debet: quia magnum habent momentum ad instituendarum curationem luis venereæ.

Agressurus luis venereæ curationem; non solum in genere illam cognoscere debet; Sed etiam secundum quatuor supra memoratas differentias. Si formales differentias spectemus, lues venerea se habet vt excrementum lædens, vt excrementum, differentias obtinet secundum magis & minus. Consideatur ergo secundum formam, quantitatem, putredinem, caliditatem, lentorem. Secundum formam: an sit summæ actiuitatis, nec ne, vehementis actiuitatis erit, si patiens vnico congressu fuerit infectionem nactus: idem si hoc acciderit citra coitum: præterea si citò fuerit læsus. Obseruari quosdam qui cum lue hac inficerentur; post mensem statim sæuissimis symptomatibus torquebantur: hoc erat argumentum summæ actiuitatis. Si non aderit tolerantia: certiores eritis luem Veneream esse satis insignis actiuitatis. Si opposito modo se res habuerit, iudicabilis exiguæ esse actiuitatis. Quo ad vitium in quantitate; cognoscetis luem vehemẽtem, si totum corpus, si plures eius partes occupauerit: si pauciores,

contrà. Quo ad vitiũ in putredine; cognoſcetis eſſe inſignem ex Gonorrhæa admodum fætente, ex vlceribus fætentibus: ex febri putrida quòd caliditatis vitium; cognoſcetis caliditatem eſſe ad modum vehementem ex doloribus acerbis, ex ardore in Gonorrhæa, ex pruritu, ex feruore in locis affectis: ſiue ſint vlcera ſiue alia vitia. Si hæc fuerint remiſſiora; remiſſior erit & lues. Quò ad vitium in lentore; lentor erit vehemens ex ſymptomatum perſeuerantia; vt quamuis ſymptomata ſint exigua; nihilominus non cedant ratione lentoris. An hæc lues lædat, & multifariàm lædat: an ſint morbi, an ſymptomata: & qui ſint morbi, quæ ſymptomata, cognoſcitur ex propriis ſignis. Vt (verbi gratia) Si ſit febris; ex ſignis febris. Si bubo; ex ſignis bubonis, quare oportet vt poſtea cognoſcatis differentias, quæ capiuntur à ſubiecto. Subiectũ in lue venerea eſt duplex; namque eſt ſubiectum affectum, vel eſt ſubiectum ipſius luis. quoad affectum ſubiectum; vel eſt totum corpus, vel pars corporis. Totum eſſe affectum ſubiectum cognoſcetis ex febre; quia eſt morbus totius: ex macie totius. Partem autem cognoſcetis ex vitiis determinatis (verbi gratia) ſi Gonorrhæa adſit, cognoſcetis locum affectum. Quòad virulentiam vt ſubiectum habet; pro ſubiecto habet partẽ vel internam, vel externam. Si partem habet exter-

externam, oculis conſpicietur. Si autem ſubie ctum ſit pars interna, aduertatis poſſe eſſe ventriculum. Iecur, lienem, cerebrum: & in fæminis vterum. Cor excipitur vt ſuo loco dictum fuit. Indicabitur ergo eſſe ventriculum; vt ventriculo ſit primò occurrendum: quia hæ ſunt partes in quibus eſt fomes luis: ſi fortaſſe excitata eſt ex oſculo cum muliere infecta; & maxime ſi illicò quis biberit aut comederit, præterea cognoſcetis hinc potiſſimũ; quod ex chylo vitia huius luis emanarunt: tunc querelæ erũt de læſa chylificatione circa ventriculum: cognoſcetis ſedem affectam eſſe iecur, ſi malum originem duxerit ex coitu: ſi ſecundum dextrũ inguem bubo appareat: & præterea reliqua etiam ſymptomata magis pertineant ad dextram partem: & potiſſimum intelligetis ex lęſa ſanguificatione; quæ ſanè læditur non læſa facultate Iecoris: ſed accidit ob errorem externum, hoc eſt ob præſentiam luis: quamuis quandoque poſſit etiam coniungi morbus iecinoris; ſed hoc eſt extra rem. Quò ad linem; cognoſcetis ex lienis tumore, ex bubone in ſiniſtra parte; & reliquis quæ magis exercent partem ſiniſtram. Indicabitur etiam ex mali contumacia lues venerea ſi prodit vitio lienis; propterea quod ſit difficilioris curationis: nam vbi lien malè habet; non poteſt expurgari excrementum melancholicum: & cum infici-

tur lue venerea, ægerrimè extirpari potest. Cognoscetis cerebrum esse luis domicilium, ex pannis infectis applicitis capiti. Sed præterea cognoscetis ex dolore, & reliquis noxis quæ absident caput; & hinc ex doloribus articularibus; dum potissimum hi dolores prodeunt à capite lue Venerea affecto. Cognoscetis vtrum sedē esse huius luis ex suppressis mensibus, vel etiam nimium fluentibus post coitum; ex gnorrhea, ex vteri doloribus, ex molestia circa mammas (quia consentiunt cum vtero) ex carie circa pudenda. Et tandem cognoscetis caussam ex quibus sit materia ex qua; quæ est vel contentum, vel continens. Si est contentum, & fuerit alimentale, aderit difficilis tolerantia: si excrementia, non ita difficilis.

Luis venereæ differentię desumpta à forma, & à subiecto, quibus signis depræhēdantur intellexistis: oportet igitur nos afferre signa differētiarum tum à materia ex qua, tum à caussa efficiente. Quò ad materiam ex qua, potest esse contentum vel continens, quò ad contentum; si sit alimentale, cognoscetis ex difficili tolerantia: quia corpus non nutritur, & alimētum inficitur: contrà autem si fuerit excrementitium. Quæ autem sint excrementa hoc est vel biliosa, vel pituitosa, vel melancholica; cognoscitur ex propriis signis; de quibus non est vt agam (verbi gratia.) Si lues venerea sit

genita

genita ex materia melancholica;signa aderunt dominantis Melancholiæ;& malum erit contumacissimum. Quò ad continentia;an sit pars carnosa,an pinguis,an seminalis (vt ossa) facilè cognoscetis. Quò ad caussam efficientem; cognoscere oportet, an originē duxerit lues vel in, vel extra vterum: & hoc facilè colligetis ex relatione assidentium, & patientis. Nam si (verbi gratia) infans in lucem editus corripiatur hac lue; neque aliquid extrinsecus contigerit; facilè depræhendetis in vtero contractam esse hanc luem. Et si in vtero contracta; an ex semine:an potius post conceptionem ex alimēto matris, haud difficulter assequeminj.

Nam si (verbi gratia) parentes fuerint infecti lue venerea; ex semine vtique malum est contractum. Et similiter si extra vterum;facilè cognoscetis an per coitum, an caussa lactis, an caussa nutricis,an per pannos, factum sit:interrogate ægros. Quando cognitum est malum; oportet ad præsidia descendere, & aduertere, tametsi lues Venerea aliqua ex parte adimatur citra methodum,citra indicationes;maiori tamen ex parte hāc luem amoueri per indicationes & methodum: ac sæpè ob aliquod vitium non licet eodē modo lignum Guaiacum administrare. Vnde in maximo versantur errore,& pœnas quoque luunt meritò,qui hac lue infecti, accedunt ad Chirurgos ad barbitonsores

oportet igitur nos aliquid de præſidiis loqui; quæ cum deſumantur à rei eſſentia; à lue venerea quæ eſt excrementum præter naturam multifariàm lædens hominem: idcirco præſidia haurienda ſunt ab excremento, à læſione, ab homine; ab his tribus tantum: vt ſuperfluum ſit ab aliis ſumere præſidia: & proinde neque à cauſſa efficiente, nam cauſſa efficiens ſi eſt externa, non indicat, nec licet haurire indicationes à materia ex qua. nam hæc vel eſt mutata in luem: & tunc ſat eſt haurire indicationes à lue genita: ab excremento hoc venereo: vel nondum eſt conuerſa in luem. huic occurrimus dum toti prouidemus (Verbi gratia) ſi fiat ab aliquo humore, eſt euacuandus. Quantum ad excrementum (eſtote in hoc diligentes; vt non Empiricè ſed Dogmaticè ſciatis adminiſtrare Guaiacum & alia) cùm ſecundum formam, putredinẽ, caliditatem, & lentorem, peccet, & toto genere ſit præter naturam: iuxta præceptum Gal. 13. Methodi 6. indicat remedium prorſus euacuans, quod eradicans poteris appellare. Vt autem naturæ humanæ eſt inimica & aduerſaria indicat Alexipharmacum.

Ratione putredinis; aduertere oportet, an hoc excrementum ſit putrefactum, vel potius putreſcat. Si putrefactum; quoniam ratione putredinis toto genere eſt pręter naturam; in-

dicat

dicat eradicans. vt autem putrescit, indicat refrigerans, siccans: nam calor extraneus, & humiditas, sunt in caussa quod materiæ putrescunt. Deinde cùm hoc excrementum Venereum ex necessitate sit calidum, indicat frigidum: cùm sit lentum; indicat detergens. Sed quandoque euenire potest vt hoc excrementum sit crassum; quare indicat attenuans: si durum; emolliens: vt contingere potest in lue Melancholica.

Quantum verò ad læsiones; variæ hauriri debent indicationes pro varia læsione, de quibus in propriis capitibus. Vt verbi gratia si læsio fuerit à febri; oriuntur indicationes febriles: Si intemperies calida iecinoris; dyscrasiæ calidæ iecoris indicationes se offerent: & sic de reliquis. Has indicationes non prorsus dimittemus, vbi descenderimus ad curationem affectuum hoc est vlcerum & reliquorum.

Quantum ad hominem; indicationes sunt sumendę, vt homo secundum varias partes est sedes luis venereæ. audiuistis autem quandoque esse ventriculum, quãdoque Iecur, quandoque Lienem, quandoque cerebrũ, quandoque vterum. Signa habuistis; & in administratione Guaiaci cognoscetis quanta sit necessitas huius doctrinæ. Horum igitur viscerum calidum innatum indicat calidum & alimẽtum. Calidum ratione temperaturæ: alimentum ra

tione substantiæ. Horum autem viscerum proportio requirit simile; vt hepar hepaticum: & sic reliqua. Totum autem corpus humanum ratione virtutis indicat alimentum. Cæterum cum non liceat occurrere vel virulentiæ, vel læsioni, vel homini: siue secundum totum siue secundum partem; nisi de toto prouidentia habeatur: ideo toti occurrendum: siquidem dũ corpora sunt impura, neque Alexipharmacis, neque topicis, neque alimẽtis occurritur.

Quid autem sibi velit totius prouidentia, patet ex alibi propositis; vt varia prouidentia sit opus pro discrimine status totius.

Cæterum vt patientes vos admirentur, antequam ad materias præsidiorum descenditis, prædicetis quid euenire debeat. Hæc doctrina pendet à vi rerum præter naturam, atque etiam virtutis, quantum ad res præter naturam, oportet vos scire, & digredi, circa vehementiam luis & symptomatum; luis inquam genitæ, non generantis. Nam lues generans est signum vehementiæ luis genitæ. Vt verbi gratia si quis læsus est à vehementer infecta muliere; hæc affectio vehemens in fæmina est signum vehementiæ luis genitæ in homine: quare est satis digredi circa vehementiam luis genitæ. Primum igitur quantum ad vehementiam ratione dignitatis; non est eadem vehementia à quolibet vitio venereo: est magna diffe-

differentia. Nam hæc vehementia ſpectatur vt lues occupat corporis partes magis vel minus nobiles. Vnde minor eſt vehementia ſi obſideat lienem: intenſior ſi ventriculum: adhuc intenſior ſi Iecur: adhuc magis ſi cerebrum: & in fœminis ſi vterum, intenſior eſt quàm ſi lienem corripiat. Ratio eſt manifeſta, ex doctrina Anatomica partium ratione, quæ magis vel minus ſunt nobiles. Si perpendamus vehementiam luis ratione eſſẽtiæ, tunc maior eſt vehementia penes eſſentiam, ſic vt luis forma eſt maioris actiuitatis, quo modo cognoſcatur diximus. Præterea eſt intenſior vehementia, quò lues magis fuerit putrida, magis calida, magis lenta, magis graſſa magis dura; qualis potiſſimum eſt lues Melancholica: & tandem qualis eſt alimentalis; & ratio eſt: quia in hac virulentia eſt maior receſſus à naturali ſtatu. Violentia ratione facultatis corpus regentis locum habet in lue venerea. Si vſque adeò ſit infenſa lues, vt oboriantur conuulſiones, lipothymiæ, pulſuum infirmitas, ſyncope, & proinde difficilis tolerantia, quæ vehementia potiſſimum locum habet, ſi virulentia ſit alimentalis, & partes ſint exquiſiti ſenſus. Si hęc lues oppoſito modo ſe habuerit; tunc hæc vehementia erit remiſſior; vt melius pro ægrotante ſit prognoſticandum.

Quantum verò ad morbos; in his etiam

perpendere oportet triplicem vehementiam; & proinde in febribus, in intemperie calida Iecoris, in obstructionibus, in tumoribus, in bubonibus, in gũmatibus, verrucis, pustulis, in casu dentium, in vlceribus (siue sit caries, siue rhagades) discurratis per triplicem illam vehementiam. verbi gratia: in lue venerea vlcus pulmonis est lethale: nam adest summa vehementia ratione dignitatis. Est & perpendenda symptomatum vehementia: sed non est nostri propositi vt circa has vehementias in præsentia discurramus. Quantum ad virtutem, erit eius vehementia; si corpus fuerit boni temperamenti, boni habitus, in florenti ætate, & fortiter possit sustinere præsidiorum materias. Contra autem si homo se habuerit, & virtus fuerit debilis, vt non benè sit sperãdum. & propterea supponendo luem curationem admittere; ratione totius probatur quandoque venæ sectio; propter sanguinem, qui in lue venerea quandoque habet rationem caussæ principalis; quandoque sine qua non. Caussæ principalis, dum lues generatur ex sanguine: dum præterea corpus lue affectum, est etiã correptum inflammatione; morbo sanguineo. Habet rationem sanguis caussæ sine qua non, si lues & reliqua mala fiant nõ ex sanguine; sed ex alia materia. Et patet ex alibi dictis, in venæ sectione eam esse sanguinis copiam

va-

vacuandam, quæ peccat; & confertim, si vires permittant: quia cum expediat quàm citissimè extirpare hanc luem, & sanguis sit impedimendo; ob id confertim euacuandus, dummodo non sit prohibens. Quod prohibet in præsentia non est virtus; sed aliquid magis priuatum, peculiare; ut cum lues petit inguina, vnde excitantur bubones. Testatur experientia quandoque per bubonas suppuratos & apertos, ex toto extirpatam esse luem; vt non opus fuerit alia medicatione. atque ideo hic motus luis ad inguina prohibet venæ sectionem: vt propterea Medicus prudens esse debeat; & si obseruat inguina intumescere, nullam euacuationem moliatur, ac aduertat an deueniat inflammatio & tumor ad maturationem nec ne. Si perducitur beneficio vel naturę vel medicamentorum ad maturationẽ (de quibus suo loco) tũc oportet permittere vt locus aperiatur: & vbi locus erit apertus, & egreditur sanies, summa cum prudentia Medicus debet aduertere, an hæc euacuatio per inguina sit futura sufficiens nec ne. Sufficientem cognoscet, si malũ sit recens, si non sint coniuncta alia symptomata; si copiosa effluat materia.

Contrà verò; si opposita reperiantur. Si iudicabitis non satis esse Euacuationem per inguina; vos eodem tempore debetis venam secare; quia lues tunc non prohibet, nec pericu-

lum est vt tollatur ille impetus. Et propterea aduertatis varias venas esse secandas, prout sc. varia est subsistentia. Et ideo notandũ vt sciatis curare ægros. Si fuerit caput, oportet secare cephalicam modò dextram modò sinistram; prout affectio postulare videbitur. Si ventriculus, si Iecur, basilicam dextri lateris: si Lien Basilicam sinistri lateris, si vterus potissimum expedit saphenam pertundere. Sed quòad bubonas, si fortè adessent, quæ venæ aperiendæ? In bubone vel est aliqua spes suppurationis; & tunc infimas oportet secare venas. Si verò prorsus sit abolita spes suppurationis, respiciatis ad subsistentiam circa Iecur, & Basilicam secetis. Hæc de venæ sectione.

Quò ad fonticulos caussa prouidentiæ totius; si contingat vt lues sit contumax, non cedat medicamentis; non improbatur vsus fonticulorum, vt perpetuò hæc lues euacuetur. Et quò ad locum, si fomes fuerit caput, excitentur vlcera in brachiis. Si Iecur in cruribus: si ventriculus, si Lien, si vterus, idem fiat.

Quo ad medicamenta, loquemur de medicamentis primò ratione totius: secundò ratione Virulentiæ luis: tertiò ratione affectuum, hoc est morborum & symptomatum. Quò ad medicamenta ratione totius, sunt lenientia, præparantia, purgantia. Roborantia hìc locum non habent. Lenientia debent esse varia,

prout

prout superfluitas varia offertur. Et propterea sciendum si lues esset calidior, biliosa, Hiera danda haud foret, secus si pituitosa: qa ratione cuiuis persuaderi potest ventriculum primósque ductus tunc repletos esse pituitosa materia, vt speciebus Hieræ vti liceat. Reliqua tanquam nota omitto, & propterea sermo habebitur de præparantibus, quæ & ipsa variant pro discrimine materiæ præparandæ. Sed hoc loco monendi estis, vt subinde respiciatis ad luem, & illius vitium: ad formam, putredinem, caliditatem, lentorem: quandoque etiam ad duritiem. Siquidem præstat, eodem tempore præparare materias, vt sint idoneæ ad exitum, siue sint virulentæ, siue non. Quare consulo, vt dum administratis syrupos, ratione formæ ipsius luis, permisceatis vel acetosam, vel acidū citri, vel quinque folium, vel capillum Veneris, vel sonchum: & præsertim si materia calida præparanda erit. Si frigida extiterit, respicientes ad peccatum secundum formam luis, permisceatis Melissam, corticem Citri, semen Citri: modò vnum, modò aliud: ne omnes eodem modo curetis sicut faciūt Empirici. Dum respicimus ad vitium putredinis, licet permiscere acetosam, acidum Citri, acetum Adianthum, potissimum si materia præparanda fuerit calida: vt si desistat ab insigni caliditate, liceat occurrere siccis, etiamsi frigida non sint:

Lenient.

Præparant.

vt est agrimonia, cetera, si respiciamus ad peccatum, vt virulentia ex necessitate est calida, permiscere oportet Cichoracea, & si calidior sit, licet permiscere violas: & si adhuc intensior sit caliditas, operæ prętium est ad lactucam nymphæam transire, cum respiciendum est ad vitium secundum lentorem, licet permiscere hordeum, oxymel simplex: & si viscidior extiterit materia licet ascendere ad oxymel compositum, ad hissopum, ad prassium: & hęc cum vim habeant: attenuandi occurrerent etiam crassitiei materiæ. Quod si contingat vt materia duritiem obtineat, debetis permiscere quæ conficiuntur ex pomis, boragine, buglossa, liquiritia, althæa, malua. Si igitur ad hæc respexeritis, scietis varia præscribere, & variis modis ęgros tractare. Verbi gratia, si materia calidior erit præparanda, & adnexa sit durities luis, poteritis hoc modò præscribere syrupum.

℞. Syrupi de succo acetosæ, acetosi s. de liquiritia ana ʒ ii. Aquæ hordeaceæ alteratæ cum acetosa. Endiuia boragine, althea ℥ 4. 5. vel 6. si perpendatis hoc præscriptum, respicit quæ aduersantur materiæ præparandę calidæ, & lui, vt peccat variis modis. Vnde aduertendum cur in hoc præscripto proposuimus tantum ʒ iiiii. syrupi, & ℥ iiii. imò 6. decocti: non alia de caussa factum est quàm quod materiam calidam præparare voluimus: &

quod

quod à dulcibus abstinendum vbi coniuncta est lues calida. Quantum ad purgantia, varia similiter esse debent pro diuersitate succi purgandi. Vnde notand. primum cum in lue venerea ob caliditatem, ob exustionem potissimú vigeant succi atri, probari medicaméta ex polipodio, Epithymo, helleboro nigro: practici exhibent pilulas cochias cum helleboro.

Secundò notandum; diligenti & exacta purgatione opus esse in hac lue: quia succi in corpore existentes sui præsentia prohibent vacuationem luis vt non abs re illi Practici sint laudandi, qui etiam syrupus compositis vtuntur, & repetita etiam purgatione: imò etiam illi qui singulis decem diebus dum patiens vtitur decocto, purgantia exhibent. Nam cum lues hæc per omnes regiones educatur, & potissimum per poros cutis; & expellatur sæpè in vaporem mutata; dubio procul succi in corpore existentes prohibent eiusmodi euacuationes. Si quis desideret medicamenti rescriptum seu formulam seu syrupi compositi; excipiat.

℞. Syrupi de sumaria compos, de Polypodio ana ℥ j. ß. Decoctionis Boraginis, Hordei. Endiuiæ ℥ 3. myſce pro syrupo. Et si desideratis syrupum composs. magis efficacem, decoctioni addatis fol. senæ ℥ ij.

Sed aduertendum hoc loco esse exhibédos syrupos compositos post primam purgationé;

hoc est inter primam & vltimam purgationẽ; vt sit interuallum 8. aut 10. dierum. Exhibeatis autem hos syrupos alternis diebus, & diebus intermediis, & propter caliditatem purgantium & luis poteritis exhibere decocta ex refrigerantibus, ex cichoraceis, & similibus. Vt si contingat corpus ęgrè perferre calorifica medicamenta, alternis diebus expedit vti sero lactis. Hæc de medicamentis ratione totius.

Quantum ad medicamenta luem respicientia (in quibus proponendis oportet summa vti diligentia: qui pace multorum dixerim, plerique sunt, qui quod operantur, ignorant) nõ recedentes à Galeno 13. Methodi 6. ex illius loci doctrina colligimus esse alterantia & vacuantia: vt omnia ad duo prima capita referantur. Quò ad alterantia, alterantur qualitate vel recondita, vel euidenti. Si recondita respiciunt luis peccatum secundum formam. Si autem agant euidenti qualitate, aduersantur lui vt peccat secundum putredinem, caliditatem, lentorem; & quandoque duritiem.

Quantum ad vacuantia, vacuant illa (dicant alij quicquid velint) vel impellendo expultricem, vel roborando: vel attrahendo: vel ratione caliditatis: vel ratione similitudinis, quæ hydrargyro aut antimonio tribui non possunt, non vtemini vos illis nisi summa necessitate coacti: habemus nos præstantiora

tiora vt ſecuriora v. ſed quænam ſunt illa? Guaiacum, ſalſa, chyna, ſaſſafras. Quantum ad Guaiacum non expectetis vt vobis explicẽ quod ſit bonum, aut malum, ſciamus Guaiacum ſecundum formam eſſe ſimile naturę humanæ; & eſſe ſimile facultati alteratrici; vt huius beneficio facultas alteratrix corporis melius agat in materias morbificas. Sed præterea dicimus eſſe amicum Expultrici: calidum & ſiccum in ſecũdo gradu: eſſe tenue; nõ ita tamen vt non ſit particeps etiam alicuius craſſitiei, ad differentiam Salſæ. Præterea dicimus eſſe pingue, acre, & benè odoratum. Cum ita ſit conſtitutum Guaiacum; non difficile erit colligere quæ eius eſſe poſſint facultates: Vnde quantum ad formam, quæ in Guaiaco ſimilis eſt naturæ humanæ (vt aliqua ex parte corrigere licet ex Galeno vbi agit de Alexipharmacis) vim habet alterandi; vt per alterationem ita roboret alteratricem (non alterat luem ſunt nugæ) vt alteratrix robuſta reddita, adimat luis actum ſecundum; & nõ poſſit operari: quemadmodum etiam dum magnes tangitur ab adamante; adamas adimit actum ſecundum magneti: ſed præterea. Guaiacum propter caliditatem habet vim reſoluendi, imminuendi luem: propter ſiccitatem corrigit putredinem propter tenuitatem poteſt attenuare: propter pinguedinem emollire: quin imò etiam nutri-

re propter amaritudinem abſtergit: propter acrimoniam expultricem irritat: propter ſuauem odorem ſpiritus reficit. Hoc autem loco notandum corticem eſſe ſicciorem; vt magis conferat quàm lignum ſi lues eſt vehementioris putredinis: in reliquis lignum eſt anteponendum cortici. Quantum ad ſalſam, eſt medicamentum ſecundum formam ſimile humanæ naturæ: in actibus eſt temperatum (nequaquam calidum vt quidam ſomniant) ſiquidem neque ſalſum eſt, neque amarum, imò neque odoratum neque dulce. Vt hinc liceat colligere ſalsam eſſe medicamentum in actiuis temperatum quod ſi aliqua ex parte declinet à temperato, vergit potius ad frigidum. Siccum eſt in fine ſecũdi, hoc eſt in tertia manſione; nam euidentiſſimè ſiccat; vt feré ad vehementem accedat ſiccitatem; ad tertium ſiccitatis gradum.

Prçterea eſt medicamentum tenuiſſimum, quidem ita tenue, vt nequaquã ſit particeps & alicuius aſtrictionis; ad differentiam Guaiaci. Partes omnes ſalſa habet vniformes, habet tenuiſſimas. adhçc eſt medicamentum citra pinguedinem, citra amaritudinem, citra acrimoniam & citra odorẽ. Cùm ſalſa ſit medicamentum ita conſtitutum; quantum attinet ad formã, quæ eſt ſimilis naturç humanæ: ſcire debetis, quod tametſi hoc medicamentum ſit ſimi-

le

le naturæ humanæ ſecundum formam:tamen eſt differentia inter ipſam & Guaiacum;vt ſalſa poſtponēda ſit Guaiaco. In Guaiaco eſt forma ſimilis:ſed maioris actiuitatis vt propterea ſalſa minus roboret facultatem naturalem quam Guaiacum. Quò autem ad temperiem, ſi hanc ſpectemus ſecundum actiuas qualitates, ſalſa eſt magis efficax Guaiaco, ſalſa namque magis caſtigat luis caliditatem: quia imò Guaiacum, quia calidum non corrigit:ſed potius auget caliditatem. Quò ad ſiccitatem,ſalſa magis iuuat quàm Guaiacum:quia magis corrigit putredinē luis: ratio eſt quia ſalſa eſt ſiccior Guaiaco.

Quò verò ad tenuitatem ; ſalſa propter ſui tenuitatem pariter eſt anteponenda:citius petit luem;& eſt quaſi ventriculum ligni,quia eſt tenuior vt mirandum non ſit vt in intenſioribus morbi Gallici doloribus ſalſa vtantur Medici præ Guaiaco. Cæterum ſalſa ita eſt tenuis, vt ſit prorſus expers aſtrictionis;hinc fit vt noceat calido ignato ventriculi videlicet diſſipando: & hoc eſt quod dicunt iſti ſalſam eſſe inimicam ventriculo ratione formæ (ſunt nugæ) eſt expers aſtrictionis : vt autem ſalſa eſt citra pinguedinem; non emollit,non habet vim nutriendi. Vt a. eſt citra amaritudinem & citra acrimoniam,ad differentiam Guaiaci, neque abſtergit neque irritat expultricem,quia non eſt acris : vt ſecundum hanc rationem ſit poſt-

ponenda Guaiaco. Postremò cùm sit citra odorem spiritus non recreat ad differentiam Guaiaci. Hæc de salsa.

Quò ad chynam: oportet etiam huius doctes callere, vt sciatis quando miscenda sit cum salsa: quando in maiori, quando in minori copia. Chyna igitur secundum formam est similis naturæ humanæ: quamuis sit postponenda Guaiaco: in actiuis qualitatibus est temperata: cuius signum: quia vt diximus de salsa neque est amara, nec acris, nec salsa: puto tamen magis vergere ad frigidum: propterea quod non prorsus subobscura dulcedine donata videtur, quæ nequaquam conspicitur in salsa. In passiuis qualitatibus est sicca in primo: vt mirandum non sit si corpora emaciata hanc melius perferant quam salsa aut Guaiacum, præterea est tenuis: ita tamẽ vt sit particeps alicuius densitatis ad differentiam salsæ est pinguis dum bona est, citra amaritudinem, citra acrimoniam, & odorem. Vnde quantum ad formam chyna est postponenda. Guaiaco; quod est valentius Alexipharmacum: & æqualis esse videtur cum salsa, chyna pariter propter temperiem in actiuis qualitatibus potest corrigere luis caliditatem, minus tamen quàm salsa, propter siccitatem quidem corrigit luis putredinem, sed minus quàm Guaiacum, minus quàm salsa; vt ratione putredinis luis china sit postponenda

nenda & ligno & salsæ, propter consistentiam minus penetrat salsa. Salsa omnia excedit in penetrando, propter pinguedinem magis emollit, & magis nutrit: vt merito pinguedinis chyna sit anteponenda omnibus Alexipharmacis. Vt autem est citra amaritudinem, acrimoniam, & odorem: proculdubio est postponenda ligno.

Quantum ad sassafras, secundum formam est medicamentum simile naturæ humanæ calidum & siccum in fine secundi, tenue, non pingue, leuiter amarum, acrius ligno, & odoratius etiam. Et ob id quò ad formam, cùm sit amica naturæ humanæ, non ita tamen sicut Guaiacum, propterea roborat quidem facultatem naturalem, verùm minus quàm Guaiacum: propter caliditatem resoluit, sed auget caliditatem luis, in hoc nocet. Propter siccitatem strenuè corrigit putredinem: propter tenuitatem attenuat, penetrat, sed cum sit medicamentum non pingue, non alit, non emollit. Propter amaritudinem detergit, sed minus quàm Guaiacum. Propter acrimoniam expultricem irritat: propter odorem spiritus roborat, reficit, vt propter siccitatem & odorem sassafras sit anteponendum ligno, quia siccius, quia odoratius.

Quo ad Hydrargyrum secundum formam aduersatur naturæ humanæ, est venenum. Se-

cundum temperiem est frigidum, nō siccum. Quare antequam tradam receptum & Guaiaci & aliorum, explicare opus esset, (quoniam hoc negotium difficillimum est, & neminem video qui mihi satisfaciat.) qua ratione Hydrargyrum per superiora exhibitum, sit in caussa vt lues Venerea euacuetur.

Nos nugis posthabitis (vtilitatis vestrę gratia) dicimus nequaquam esse asserendum in caussa esse Hydrargyrum huius euacuationis propter modum attractionis. Nam dum applicatur cruribus, dum inungitur, fit euacuatio per os, per palatum: quare vel cæcus videat non fieri illam euacuationem caussa attractionis: nec est vt discurramus circa attractionis genera: quia esset superuacaneum. Concludendum ergo hanc euacuationem fieri per modum impulsionis, quia non datur tertium: vt propterea non cōcurrat attractrix partium, sed expultrix. Porrò expultrix, hoc est, facultas naturalis ad expellendum bifariam concurrit. vno modo vt roboratur: siquidem expultrix facultas, quò robustior, quò validior fuerit, eò efficacius expellit. Altero modo concurrit expultrix vt irritetur. In præsentia cuilibet euidentissimum esse debet non concurrere Hydrargyrum vt vim habeat roborandi expultricem, hoc enim præstat Guaiacum: hoc præstat illud medicamentum quod est simile secun-

dum

dum formam, quod non eſt Venenum: vt cum Hydrargyrum ſit venenum, nequeat eſſe in cauſſa vt expultrix Hydrargyro robur accipiat. Quare ex neceſſitate relinquitur vt expultrix ad expellend. concurrat: non quia robur accipit: Sed quia irritatur. Irritatur verò ab Hydrargyro: quod formam habet naturæ humanæ inimicam. Cæterum non hoc ſcire oportet modò, ſed illud etiam addendum, hydrargyrum non modò eſſe iufenſum facultati naturali expultrici: ſed potiſſimum aduerſari partibus neruoſis. Nec hoc dictum eſt chymericum: nam praxim Medicam exercentes, & inter eos præſtantiſſimi quique in malis neruorum, nequaquam vtuntur hydrargyro ad expugnandam luem veneream: & experientia quotidiana teſtatur, artifices deſtinatos effoſſioni hydrargiri (metallicos) quamuis natura ſint robuſti: ex neceſſitate tamen affici ſecundum neruos, vt & plurimum poſt tres vel quatuor annos tremoribus, & aliis neruorum noxis corripiantur. Vt ſic veriſſimum maneat (cùm hydrargyrum naturæ humanæ ſit infenſum, & potiſſimum facultati expultrici neruorum, qui à cerebro ducunt originem) quod ſua forma, mediante frigida qualitate, ita agat in neruos, vt compatiatur etiam cerebrum: quod ob ſui robur non ſuſcipit luem, ſed antequam ſuſcipitur lues, dum perducitur in caput

non in ſubſtantiam cerebri (quia non permittit frigidum ſuſcipi in cerebrum) per os cum impetu euacuat, vt vi frigiditatis hydrargyri lues venerea furſum ad principium neruorum per modum repercuſſionis impellatur: vnde poſtea facultas cerebri, ſicuti tempore ſanitatis, ſolet cerebri excrementa craſſa per os euacuare, vt videmus accidere in inunctionibus, quod per os fiat Euacuatio propter hydrargyrum ; non ſenſim: Sed cum magna violentia, impetu, ac celeriter per os excernitur materia: propulſa ad fauces, ad venas linguæ, ad gingiuas, quò fit vt partes illæ intumeſcant.

Quò ad antimonium: hoc in ſe habet, vt vehementer ſoluat per vomitum, & ſeceſſum: ſed quãtum ego experientia potui coligere ac depræhendere rariſſimè luem ſuperat . Vt hæc mea ſit ſententia, in Lue venerea deſiſtendum eſſe ab Antimonio, & in reliquis fidendum. Totius profectò eſt & conſultius: vti Guaiaco, ſalſa ſaſſafras, china: quam Antimonio & Hydrargyro . Nam hæc naturæ humanæ ſunt inimica, & venena: nec vſurpanda, niſi ſumma neceſſitate vrgente .

Cæterum quia Hydrargyrum eſt efficatius illis quæ enumeraui ad debellandam luem veneream : quotieſcunq́ue lues venerea ad ſummum eſt contumax: & corporis conditio ſeu virtus permittit: non improbo ſi quis hydrargyro

gyro vtatur siquidem vt prouerbio dicitur, malo nodo malus est quærendus cuneus. Porrò aduertere oportet dum exhibetur Guaiacum; sæpè à Medicis peritis id obseruari (& rectè) vt cum ligno reliqua permisceant: quæ quamuis sunt varia: rediguntur tamen præcipuè ad duo capita: quod memoriæ mandare debetis, vt cognoscatis scientiam esse breuem, nō prolixam reddendam.

Redigantur igitur omnia ad adiuuantia & Corrigentia. Ad adiuuantia: vt Guaiacum citò vincat luem veneream. Ad corrigentia; vt tutò & cum iucunditate. Vnde quantum ad adiuuantia: hæc respiciunt vel luem, vel luis subiectum. Quò ad luem: suo loco intellexistis quod in lue erat necessarium plura vitia mente concipere.

Quamobrem quantum ad vitium: ratione formæ luis, lignum nullo alio indiget medicamento: merito cuius Expultrix irritetur vel adiuuetur ad expellandam virulentiam Gallicam non tamen est præter rationem si expultrix sit languida, infirma, aut diminuta: adiuuare illam quæ per plures vias excrementa consueuit deponere, vt promptius ad determinata loca perueniant atque educantur: videlicet per aluum, per vesicam, per cutis meatus seu poros.

Sic caussa alui astrictæ licet vti vel lenientibus vel leuiter soluentibus, caussa lotii semini

bus melonum, adiantho, Capillo veneris, rad. feniculi, ſemine aniſi. Cauſſa ſudoris Carduo ſancto &c. Sed diligenter aduertite, ne (quod plerique faciunt) cum iis quæ ſudorem mouent, permiſceatis aluum ſoluentia aut purgãtia. Quod ſi opus ſit vt exhibeatis ſolutiuum ob aluum nimium abſtrictam, eo die intermittetis decoctum ligni: ne natura eodem tempore diuerſis motibus affligatur.

Iam ad ſequentia tranſeamus: & primum oſtendamus quomodo Guaiacum ſit adminiſtrandum. Secundò quæ debeat eſſe quantitas. Tertiò quis modus exhibitionis. Quartò quando hoc medicamentum ſit exhibendum. Quintò vbi adminiſtrandum.

Quantum ad primum, dictum modò fuit, quod ſi reſpiciamus formam ligni Guaiaci, ita efficax eſſe ad expellendam virulentiam Gallicam, vt aliud Alexipharmacum non requiratur: attamen non eſt præter rationem admiſcere etiam adiuuantia ratione putredinis: quia vt ſcitis lues peccat etiam ſecundum putredinem. Vnde practicantes dum putredo luis vrget, cum Guaiaco miſcent corticem, ſalſam, & propterea ſunt laudandi.

Et ratio eſt quod ad ſiccandum & ad expugnandam putredinem, cortex anteponitur Guaiaco: ſalſa etiam quia eſt ſiccior. neque tali lue peccante improbatur ſaſſafras ratione ſcilicet

licet putredinis: vt ſaſſafras magis ſiccet quàm Guaiacum. Sed præterea cum hæc lues peccet ratione caliditatis, ratione lentoris: quandoque ratione craſſitiei, quandoque etiam ratione duritiei, oportet vos eſſe diligentes, vt ſciatis componere medicamenta.

Ratione igitur caliditatis luis, vtile eſt cum Guaiaco permiſcere ſalſam, chinam: nam hæc duo magis poſſunt caſtigare caliditatem luis, quàm Guaiacum.

Ratione autem lentoris, Guaiacum non eget aliqua mixtione prædictorum: nam lignum magis eſt amarum reliquis.

Si ſpectemus peccatum luis, quod non eſt ſemper perpetuum ſecundum craſſitiem: expedit cum Guaiaco permiſcere ſalſam: ſaſſafras, quandoquidem ſalſa magis attenuat, & ſaſſafras quàm Guaiacum. Poſtremò quò ad vitium ſecundum duritiem, optimum eſt dura exiſtente lue permiſcere cum Guaiaco Chinam: quia magis emollit quàm Guaiacum, eſt exigua vis emolliendi in Guaiaco, non in ſaſſafras, non in ſalſa. Hæc de adiuuantibus vt reſpiciunt luem.

Quod ad luis ſubiectum attinet, illud vel eſt proximum, vel remotum. Si ſubiectum eſt proximum (verbi gratia) Ventriculus; Iecur, Guaiacum: non eget aliis, quia propria ſua tenuitate poteſt premeare ad ſedem luis; quia

ſedes eſt proxima. Cæterum ſi ſedes ſit remota Guaiacum eget adiuuante: vt expediat permiſcere non chinam, ſed ſalſam & ſaſſafras: nam hæc duo ſubſtantiam obtinet tenuiorẽ Guaiaco, vt meritò ſi ſedem habeat lues in capite, in artubus, expediat Guaiacum adiuuare ſalſa. vel ſaſſafras, vel vtroque.

Cæterùm quoniam non hæc modò Alexipharmaca ſunt adiuuantia, verùm etiam plæraque alia: idcirco expedit, imò neceſſarium eſt pro ſalute hominum cognoſcere quænam ſint miſcenda præter hæc cum Guaiaco. Ratione luis ſat eſt perpendere vitium ratione putredinis, caliditatis, lentoris, craſſitiei, duritiei; non tantum ſecundum formam, quia non loquimur de Alexipharmacis.

Ratione putredinis non eſt præter rationem cum Guaiaco; cum Alexipharmacis permiſcere quinquefolium, adianthum. Ratione peccati ſecundum caliditatem, ſi lues ſit iuſtò calidior, debetis permiſcere Cichorium, Endiuiam, Cichoracea, Sonchum.

Ratione lentoris, vbi viſciditas eſt intenſa, non eſt præter rationem amariora permiſcere. Si illa non ſunt in vſu, debetis exiſtimare malam eſſe conſuetudinem quod Medici hiſce ſimplicibus ſeu herbis non vtuntur: miſceatis vos ſcordium praſſium.

Ratione craſſitiei permiſceatis radicem filicis

licis maris, quia maxime attenuat: ratione duritiei cum Alexipharmacis decoquatis Glycyrrhizam, althæam, maluam, & similia. Sed præterea licet etiam ascendere ad Ammoniacum: quod quamuis nõ possit permisceri cum decocto: debet tamen permisceri cum Guaiaco dum exhibetur in puluere vt suo loco docebo.

Adiuuantia & non Alexipharmaca ratione subiecti luis debent varia permisceri, prout subiectum luis est varium (verbi gratia) si sedes est ventriculus; cum Alexipharmacis oportet permiscere coriandrum, myrrham, absinthium, ars medendi hoc monstrat, quamuis apud plærosque non sit in vsu talis præscriptio medicamentorum. Si luis sedes sit Iecur: si contingat vt Iecur sit calidi⁹ (quod sæpę contingit) oportet permiscere cichoracea, hepaticam, aquam communem; quamuis non improbem aquas destillatas in vase vitreo.

Si eueniat (quod quandoque contingere solet) vt sedes luis sit Iecur; sed frigidum sit vt immineat hydrops; debetis miscere Agrimoniam: & loco aquæ vinum: vt mirandum non sit si aliqui lue affecti obiêre hydropici: & alii ob alios morbos propter negligentiam Medicorum.

Si sedes luis sit Lien, misceatis Cæterach, phyllitidem, corr. capparum; imò etiam cha-

lybem : vnde non eſt præter rationem in lue venerea, dum adeſt lienis tumor, cum decocto Guaiaci ſemunciã vini chalybeati miſcere.

Si ſedes luis ſit cerebrum, permiſceatis betonicam, maioranam, ſtæchadem vnum vel aliud; ſaluiam, hyſſopum: odorata vt cinamomum: & niſi aliquid prohibeat etiam vinum, ſiquidem in oculorum dolore ex Hipp. ſententia vinum meracum exhibitum confert: quia perducitur ad oculos per caput. Tandem ſi ſedes affecta ſit vterus: poteſtis permiſcere vel adianthum, vel matricariam, vel artemiſiam, vel origanum, vel pulegium: vt niſi aliquid ſit quod calidũ prohibeat, ſit etiam deſcendendum ad myrrham; eo modo qui eſt propoſitus de ammoniaco. Cæterùm non ſufficit in tradendo præſcripto Guaiaci vel recepto permiſcere adiuuantia: ſed oportet etiã corrigentia adhibere. Guaiacum ratione formę, q̃ calida eſt & ſicca, ſimilis naturę humanę, tenuis, pinguis, acris, amara, ſuauis odoris: non eget aliquo corrigente, ſed aduertere debetis (& quidem diligenter) an lues ſit calidior, an cum lue ſit coniuncta febris, an hepar impenſè calidum: tunc licet permiſcere ſalſam, chinam, vt corrigentia: quoniam ſalſa & china, cum non ſint ita calida, imò potius ad frigidum vergunt, poſſunt attemperare càliditatẽ Guaiaci: vt non noceat ſua caliditate, ſimiliter corrigi

rigi debet ratione exuperātis caliditatis a qua, cichoraceis, hordeo, & ſimilibus refrigerantibus. & quia etiam ſiccum eſt Guaiacum, vt ea ratione poſſit obeſſe (non quidem putredinis quia ſic iuuat) ſed quia lues eſt melancholica, quia patiens ſicciorem habet ventriculum: quia totus corporis habitus eſt ſiccus: ea inquam ratione indiget corrigente: quare permiſceatis bugloſſam, boraginem, maluam, & potiſſimum carnem pulli, vituli, vel caponis, ratione tenuitatis Guaiacum: ratione pinguedinis non eget corrigente, quia non poteſt lędere.

Ratione amaritudinis: ſi contingat vt patiens amaritudinem perferre nequeat, & proinde lædat: non modò citò & tutò, ſed etiam cum iucunditate eſt occurrendum : quare conſulo vt permiſceatis paſſulas, liquiritiam, ſic ratione acrimoniæ, & caliditatis eget corrigentibus vt dictum eſt, nec opus eſt eadem repetere, ratione odoris non eget aliquo corrigente, quia non nocet, imò potius iuuat. Et ſic vt opinor patet qua ratione liceat plæraque ſiue ſint adiuuantia, ſiue corrigētia pmiſcere.

Sed propter iuniores non erit præter rationem exempli gratia deſcribere medicamētum quòd ſit confectum ad debellandam luem veneream: & Iuniores quæſo animaduertāt tripliciter poſſe componi hæc medicamenta: cū

aqua,cum iure,& vino. Cùm aqua poteritis secundum hunc modum præscribere.

℞. Scobis Guaiaci ℔ S. cort. Guaiaci, salsę parillæ aā ℥ ij. chinæ ℥ j. ß. Aquæ fontanæ ℔ xij. fiat infusio per diem naturalem,deinde decoctio ad consumptionem dimidiæ partis pro syrupo,Postea.

℞. Residuum colaturæ ex decoctione prima,adde aquæ ℔ xviij. fiat infusio per tres vel quatuor horas, decoquatur ad consumpt.tertiæ partis pro potu. Et hoc loco aduertite circa reliqua medicamenta siue sint adiuuantia, siue corrigentia: vel esse grata & iucunda;vel ingrata,insuauia. Si iucunda grata,suauia;possunt decoqui insimul cum Alexipharmacis antequam fiat decoctio pro potione: ita tamen vt prudens sit pharmacopęus vel potius Medicus;vt iubeat,quæ longiorem decoctionem non perferunt, circa decoctionis finem illa imponere (vt sunt passulæ & id genus alia) secus statuendum est de reliquis, longam coctionem sustinentibus.

Quod si ingrata sint;coquantur cum portione syrupi,non cum toto decocto:vt cum calefit decoctum,cùm est paratum; ex decocti huius ℔ 6. possumus accipere ℔ j. & cùm exhibendum est imponere herbas (potissimū nō recētes)quoniā virides possunt esse in caussa vt syrupus corrumpatur ; quemadmodum

dum eſt borago, bugloſſa, meliſſa, Endiuia, virides. Si velletis has herbas decoquere vna cum Guaiaco, haberetis 6. ℔. decocti; hæ ſex libræ ſi darentur per tres dies, procul dubio decoctum putreſceret; & ęger cum nauſea atque faſtidio, imò (cum detrimento decocti illud putridum aſſumeret.

Alter modus eſt, vt niſi aliquid obſtet: vt ſi non putrefaciant decoctum quæ imponũtur, & herbæ exiccatæ decoqui poſſint eo tẽpore, quo decoquitur Guaiacum, cum ſupponamus has herbas & medicamenta eſſe ingrata, ſi volueritis ſine aliquo artificio hæc ingrata medicamenta decoquere: tunc decoctum non pro ſyrupo, ſed pro potu redditur ad ſummũ ingratum: quia (vt ſcitis) capimus reſiduum, videlicet Guaiacum & reliqua medicamẽta, & cum aqua decoquimus pro potu; vt potus ingratus atque iniucundus euadat. Quare ſciatis ordinare, & iubeatis, vt dum paratur decoctum ex Guaiaco; ex 12. ℔. aquæ ſuperſint 9. non 6. Hac facta decoctione ad cõſumptionem ℔ 3. poſtea fiat colatura: & accipiatis reſiduum Guaiaci; ſalſæ, & reliquorum (quæ ſunt Alexipharmaca) & cum aqua fiat potio, poſtea accipiatis illas 9. ℔. quæ erant præparatæ pro ſyrupo, pro decocto, non pro potu; & imponatis in illis 9. ℔. decocti herbas illas ingratas, & fiat decoctio ad conſumptionem partis

tertiæ, tunc remanebunt ℔ 6. quibus vti oportet pro ſyrupo. Sic igitur Guaiacum cum aqua præparatur. Cum iure hunc im modum.

℞. Guaiaci, chinæ ana ℥ j. ß. Salſæ ℥ j. Aquæ ℔ vj. Fiat infuſio per 24. horas, deinde adde carnis pulli ℥ j. Fiat decoctio ad conſumptionem medietatis. Qnò ad potum tradendum eſt præſcriptum vt prius.

℞. Quod reſiduum eſt. Aquæ ℔ x. fiat decoctio ad comſumptionem ℔ 3. pro potu. Notandum diſcrimen inter hoc receptum & prius: nam in priori medicamento appoſita eſt magna quantitas Guaiaci & reliquorum : in hoc doſis eſt exigua: ſalſa fuit impoſita ad ℥ j. lignum & china ad ℥ j. ß. eſt exigua quantitas, aquæ etiam copia exigua, ratio eſt, quoni am quoties ita paratur decoctum, non poteſt durare. Similiter corrumpitur ratione carnis: vt ſi tempus ſit calidius : non liceat ordinare hoc medicamentum in magna copia, ſed exigua, & ea portione, vt medicamentum ſolum per vnum diem perduret. Præterea notand. ſalſam eſſe poſitam in minori doſi, quia plꝰ iuſtò ſiccat; & magis quàm china & dum vtimur carne ſemper reſpicimus ad corporis marciem: & ob eãdem rationem Guaiacum non excedit doſin chinæ: quia china vt pinguior, eſt anteponenda Guaiaco: ideo oportet rectè callere naturam medicamentorum.

Et

Et hoc loco notandum etiam cùm reperiantur nonnulli ęgri qui pro potu vti iure, aqua decocta cum carne non possunt: non esse à ratione alienum vt post potum decoquatur Caro, quemadmodum etiam de herbis in iucundis dictum est. Deinde aduertere etiam oportet, non esse faciendam decoctionem in iure: nam cùm opus sit longa decoctione, syrupus vel decoctum illud salsum euaderet.

Postremò cùm liceat quandoque vti Alexipharmacis cum vino vt suo loco diximus, poteritis hunc in modum præscribere.

℞. Guaiaci ℥ ix. corticis ℥ iij. salsæ, sassafras ana ℥ j. Aquæ ℔ xij. fiat decoctio pus infusionem s. artem, ad consumpt. trium partium. Erant ℔ xij. quare remanebunt ℔ iiij. Deinde adde vini generosi ℔ iij. & fiat leuis decoctio quoniam vinum non debet diu decoqui; deinde cola exprimendo pro syrupo. Pro potu.

℞. ℔ xvj. & quod residuum est decoquatur ad consumptionem dimidij, deinde adde vini ℔ iiij. misce pro potu. Hæc igitur dicta sint de mixtione Guaiaci cum reliquis, siue sint Alexipharmaca, siue alia medicamenta, vt ex his pateat etiam qua arte liceat miscere salsam cum reliquis, atque etiam chinam (Verbi gratia) propter iuniores.

℞. Salsæ ℔ 5. sem̃. coriandri ℥ ß. Aquæ

℔ x. fiat decoctio ad consumptionem pro syrupo. Hoc loco notandum poni coriandrum vt corrigatur salsa, nam salsa (vt suo loco intellexistis) omnis astrictionis expers est; vt noceat hac parte ventriculo. Et hæc de primo.

Secundum propositum explicandum erat de quantitate, hoc est; quæ sit dosis accommodata morbo Gallico affectis. Syrupi est ab ℥ iij. ad ℔ j. hoc solum notandum, maiorem dosin esse exhibendam ante prandium, quàm ante cænam. Et sic debetis intelligere, ne erretis, sicuti faciunt qui & manè & serò dant 7. vncias decocti. Si manè exhibeatis ℥ vij. vesperi ante cœnam exhibete ℥ v. ratio est, quia inter prandium & syrupum vespertinum est minus interuallum, quàm inter cœnam & syrupum matutinum (verbi gratia) exhibemus syrupum hora x. prandium est hora XIV. secundum syrupum hora xxi.. cœnæ hora xxiiij. Et sic sunt horæ xix.

Quò verò ad dosin pulueris Guaiaci & reliquorum, potestis exhibere à ℈ j. ad ℈ iiij. propter iuniores sic poteritis ordinare;

℞. Pulueris Guaiaci salsæ an̄ ℈ ij. Betonicæ ℈ j. cum syrupo de Betonica, fiant pilulæ, & poteritis duabus vicibus exhibere. Imponimus Betonicam supponentes fomitem & subiectum luis esse caput.

Quod ad modum exhibitionis, non modò in

forma

forma liquida, ſed etiam in conſiſtente oportet exhibere; ſiquidem Guaiacum efficaciter agere debet. Id fiet ſi cum decocto exhibeantur pilulæ & electuaria confecta ex Guaiaco. Præterea vt ſtrenuè agat, id requirente paſſione luis, præſtat decoctum actu calidum exhibere. Ita enim melius prouocat ſudorem melius penetrat: atque hinc melius venas ingreditur, & melius agit in facultatem & alteratricem & expultricem. Notandum autem circa ſudorem, vt prouocetur vel pannis calidis, vel cucurbitis repletis aqua. Propono multos modos: quia experientia probaui, alios meliꝰ hoc modo, alios alio ſudare. Poteſtis cucurbitas applicare axillis, eſt res certa: licet vti tegulis, hypocauſtis vulgatis. maximè etiam probatur nouum illud inſtrumentum ligneum. Et ſi contingat vt lues ſit melancholica: corpus aliqua ex parte vergat ad ſiccitatem: vtile eſt ſudorem prouocare aqua dulci, ſed ſit actu calida: Ideo ne comittatur error in primis illud obſeruandum, vt ſudor prouocetur non illico aſſumpto decocto, ſed per horam poſt aſſumptionem. Et ratio eſt, quia operæpretium eſt, vt hoc medicamentum aliquantiſper moretur in ventriculo, donec deducatur ad actum.

Reliquum ſeruandum eſt, vt panni qui inficiuntur ſudore, non ſimpliciter ſiccentur ſub radiis ſolis, vel beneficio ignis, ſed eſt neceſſa-

rium lauare, vt lues illa per ſudorem extracta ex toto deleatur.

Quò ad caput, quando agendum? proculdubio dum eſt præſentia huius luis, & nihil prohibet, quòad luem, non modò per 30. aut 40. dies, ſed per 60. & plures exhibere debetis decoctum. Experientia ſæpè obſeruaui, cum miſeri patientes ad Medicos acceſſiſſent, & malum adhuc recens eſſet, ſymptomataque mitia; decoctum exhibitum per xv. dies non planè ſuſtuliſſe luem veneream, ſed imminuiſſe tantum. Quare exhibeatis ad minus per 40. dies

Et ſi cõtingat vt lues perſeueret; poteſtis & vos perſeuerare in decoctis: ſed ſufficit ſemel exhibere. Quando verò ad ſummum pertinax eſt malum & non licet homines diu detinere in cubiculis; poteritis ſingulis diebus manè exhibere quoddam Electuarium per horas 4. ante prandium: & vel calidius, vel frigidius, pro conſtitutione aut temperamento laborantis. Vt ſi calidius ſit corpus: ſi homo calidioris ſit iecoris, hunc in modum.

℞. Salſæ ℥ j. ß. ligni Guaiaci ℥ ß. pulueris ſonchi ʒ 5. hepatis lupi ℥ j. conſeruæ cichoreæ ℔ ij. ß. cum ſyrupo de ſtechade fiat Electuarium Doſis ſit à ʒ ij. ad ℥ j. Notate hoc loco obiter ſalſam & lignum reſpicere luem (ſunt enim Alexipharmaca) ſonchus

chus

chus reſpicit hepar calidum ſimiliter & cicho rium:pariter etiam hepar lupi. Et hoc Electuarium potiſſimum probatur in lue venerea cuius fomes eſt Iecur. Recipit conſeruæ ℔ ij. ß. cuius compoſitionis & quantitatis hæc eſt ratio:vt pro ſingula vncia ſit ʒ j. pulueris.

Si contingat vt corpus ſit frigidum poteſtis ſic præſcribere.

℞. Guaiaci ℥ j. ß. cort. ſalſæ ℥ ß. pulueris Agrimoniæ ʒ ß. hepatis lupi, mitridati veteris, confectionis cypheos ana ʒ iij. con ſeruæ ex foliis viridibus agrimoniæ ℔ iij. cum ſyrupo de agrimonia fiat Electuarium. Doſis vt prænotatum. Tantum ſit dictum quod attinet (quando agendum) cum reſpicimus ad præſentiam luis. Si reſpicimus ad prohibentia ſciatis cauſſam morbificam, & virtutem (ſi copioſa ſit) ſua præſentia prohibere ne demus Alexipharmacum: hanc ergo decet euacuare, & purgare corpus. Et quanquam initiò corpus eſt mundatum: tamen cùm ſubinde noua excrementa generentur, niſi à natura ſufficiens fiat Euacuatio: debetis illam adiuuare clyſteribus, imò etiam ſoluentibus: exhibendo ſingulis decem diebus aliquod ſoluẽs; de quo ſuo loco diximus.

Cibus etiam ſua præſentia prohibet; quare non detis decoctum dum ventriculus eſt repletus cibo; Sed quatuor horis poſt cibum.

Sed quomodo prohibet virtus? non prohibet simpliciter, &ratiõe qualitatis: qa virtutis organum hoc est calidum innatum iuuatur à calido, sed prohibet ratione suæ substantiæ; quæ sanè dissoluitur si diutius iustò, si tempore calidiori, exhibeatur. vnde satis mirari non possum, quod aliqui sibi imaginantur, optimũ tempus exhibendi Guaiaci, curationis per lignum Guaiacum instituendæ, esse mediam æstatem. Certè virtus prohibet ne faciamus, quia calidi innati substãtia dissipatur duplici ratione, primò vi Guaiaci, quod est in caussa vt fiat sudor, expulsio, dissolutio substantiæ calidi innati: deinde quia non licet decoctum exhibere, nisi patiens soluentibus vtatur vtraque dissipant calidum natiuum.

Etsi autem frigidiori aëre existente; ratione pugnantis qualitatis, non liceat administrare decoctum Guaiaci: nihilominus possumus aërem frigidiorem cum calidis corrigere, vt eam ob caussam minus noceat quàm æstate. Optimum igitur & maximè oportunum tẽpus quo exhiberi debet Guaiaci decoctum, est intermedium temparatum; quod non nimis est calidum, neque etiam frigidum.

Præterea notandum dum exhibetur decoctum, non debere nos in id tantum intentos esse, eò respicere, vt sudor prouocetur; nequaquam. Dictum enim fuit, & rei natura hoc docet,

eet, expultricem non vnius ſed omnium partium corporis reddi robuſtam virtute Alexipharmaci ad expellendam luem vt expultrix indifferenter expellat, quandoque ad vnam, quandoque ad aliam partem. Quòd ſi contingat (quod rarò euenit) vt natura ducat euacuationem luis per aluum; non debetis prouocare ſudorem: non debetis euertere optimum opus naturæ; quia noxiam materiam expellit per locos conuenientes.

Quò ad vbi agendum: hoc medicamentum quod conficitur ex Guaiaco & reliquis poteſt adminiſtrari ori & reliquis corporis partibus, pro varia luis ſubſiſtentia. Vt ſi lues ſubſiſtētiā habet ſecundum partes internas, per os hoc medicamentum eſt exhibendum: ſi extra; variis partibus, prout variæ ſunt affectæ. Verbi gratia, ſi vlcus eſt in crure, cruri applicandum medicamentum. Et ſic de reliquis,

S. Vbi Admi-
niſtrando

Cæterùm cùm quandoque eueniat, vt non poſſit hæc lues vinci propoſitis medicamētis; vt neceſſe ſit (gratia ſalutis & vitæ ægrotantis) confugere ad hydrargyrum: inprimis aduertatis quæ debeat eſſe compoſitio antequam deſcenditis ad huius vſum. Quare ſcire vos oportet hydrargyrum egere & adiuuante, & corrigente.

De Hydrar-
gyro

Quantum ad adiuuans; ſi conſideremus Hydrargyrum ratione formæ, non eget adiu-

uātibus:ratio eſt, quia quæ reſpiciūt formam Hydrargyri,ſi debent eſſe adiuuantia vim hydrargyri,neceſſe eſt vt formam habeant ſimilem hydrargyro: quare hæc forma eſſet venefica:nam eſt addendum venenum veneno, prętereaneque licet ita diſſimilibus vti, hoc eſt quæ ſunt diſſimilia ſecundum formam:nam vt adiuuent tantum abeſt, vt potius impediant, quare in compoſitione hydrargyri adiuuantia nequaquam debent adiuuare à tota forma; ſed per manifeſtas qualitates.

Quæ ſunt illæ qualitates manifeſtæ? Ego has eſſe puto:tenuitatem,acrimoniam, amaritudinem, propter tenuitatem medicamēta, quæ miſcentur cum hydrargyro iuuant penetrationem: eget autem penetratione hydrargyrum quia frigidum eſt,præterea adiuuantia tenuis ſubſtantiæ ſunt amara, quæ etiam valent ad luis deterſionem:illa igitur permiſcere cum hydrargyro licet,adiuuant etiam quæ habent acrimoniam:nam quæacria ſunt,habent vim mordicandi, irritandi expultricem:cuiuſmodi eſt caſtoreum,baccæ Lauri, baccæ Iuniperi,item olea ex his.Dantur denique adiuuātia propter craſſitiem:cuiuſmodi eſt cera, quæ vt nulla ex parte lædat poteſt ablui cum decocto baccarum Lauri,vel praſſij. Cera autem adiuuat propter ſuam conſiſtentiam, quæ eſt in cauſſa vt hydrargyrum diutius permaneat;

non

non ita fluat, ſed adhæreat cuti, & in mora melior fiat actio. Sed quæ habent vim corrigendi ad differentiam adiuuantium, concurrere poſſunt nō ſolum à qualitate manifeſta, ſed etiam à tota forma. Veluti eſt ſaliua humana & præſertim hominis ieiuni: qua hydrargyrum ſolet extingui: præterea ſunt etiam antidoti: Theriaca, mitridatum ratione qualitatis quæ vim habēt corrigēdi ſunt calida, pinguia, odorata.

Hydrargyrum ſi rectè adminiſtretur, plurimum prodeſt ad expurgandam luem veneream. Sed ſi error committitur in eius adminiſtratione (cùm ſit venenum) quandoque ſolet eſſe in cauſſa morborum maximi momenti, quandoque etiam mortis: vt propterea neceſſarium ſit explicare, qua ratione hydrargyrum miſcēdum ſit cum reliquis medicamētis; quæ reſpiciant formam hydrargyri audiuiſtis. In præſentia pergentes, dicimus, quæ reſpiciunt frigiditatem hydrargyri, concurrere caliditate, pinguedine, odore.

Nam Hydrargyrum vt eſt frigidum, eget calido, vt magis penetret, propterea quod eſt calidum habet vim abſumendi, reſoluendi: vt propterea non ſit præter rationem admiſcere oleum ex baccis lauri confectum, ex baccis Iuniperi: item vinum, antidotos Theriacam, mitridatum, quas antidotos in præſentia perpendo, vt medicamenta calida.

Præterea miſcenda ſunt pinguia, velut eſt axungia ſuilla: nec abſque ratione, quoniam cum plus iuſto exiccarentur horum medicamentorum vſu nerui, & partes motui voluntario deſtinatæ, egent humore oblinēte, confert inſuper ad hoc quoque axungia ſuilla, vt ſui conſiſtentia permaneat hydrargyrum, permiſcenda ſunt etiam odorata vt aromata, & crocus potiſſimum. Nam ratione Hydrargyri & proinde ratione veneni, ſpiritus facilè lędũtur. Hanc noxam corrigimus aromatibus, & præcipue croco, quia in Croco eſt duplex facultas, nõmodo corrigens, ſed etiam adiuuãs. Corrigens, quia ob gratum odorem croci, reficiuntur ſpiritus. adiuuans, quia crocus ſponte & facillimè petit caput. Dum vtimur hydrargyro, noſtrum eſt inſtitutum vt petat caput: quare habet rationem vehiculi & adiuuantis. Sed aduertendum dum hæc & ſimilia permiſcentur cum hydrargyro, vt cum mediocri non inſigni copia miſceantur, ne vis hydrargyri minuatur. Et notate, cùm Medici in lue venerea inunctione pariter & ſuffumigio vtuntur; tutius eſſe & minus periculoſum, vti inunctione, nam ſuffumigium petit partes ſpiritales; quanquam ſi patiens ſit robuſtus ſecundum thoracem & pulmonē. & malum ſit pertinaciſſimũ, licet etiam ad ſuffumigium aſcendere, quod ea ratione, quia ſuffumigiũ vt puto eſt efficacius

inunctione,

inunctione, quoniam vapores inspirati & per os & per nares, petunt caput, cerebrum, vt insurgat & ad expulsionem irritetur. Vtriusque exempla propter Iuniores subiiciam. Prioris hoc esto.

℞. Hydrargyri saliua ieiuni extincti ℔ 5. axungiæ suillæ ℥ iij. misce summa cum diligentia per horam deinde adde olei laurini, de Iunipero, viperini ana ℥ j. misce per semi horam, adde pulueris castorei ʒ iii. Baccarum Iuniperi. Baccarum Lauri ana ʒ ii. Et hic puluis sensim aut lentè proiiciatur in medicamentum adde deinde croci ℈ ß. ceræ lotæ in maluatico ℥ j. misce per duas horas. Posterioris hoc sit.

℞. Præcipitati ℈ j. Hydrargyri sublimati sandaracæ Græcorum, auripigmẽti ana ℥ ß. Baccarum Lauri. Iuniperi ana ℈ iv. cum resina Terebinthina diluta in decocto baccarum Lauri fiat pasta pro suffumigio. Hæc dicta fuit de compositione hydrargyri, nunc de recta eiusdem administratione: quæ in his 4. conspicitur; videlicet: quantum, quomodo, quando, & vbi his rectè intellectis citra periculum Hydrargyro vti poterimus; secus neglectis.

Primò igitur quo ad quantum agẽdum; aduertere oportet, ex proposito medicemento accipiendam esse dosin, verbi gratia tota quãtitas erat 14. vel 15. Vnciarum vos debetis ca-

pere eam dosin qua artus inungantur, debet autem ea esse quantitas, vt modò capiatis ℥ j. modo ℥ ii. modò ℥ iii. modò ℥ iiii. Quid est quod hanc dosin docet? Est actio luis; prout cognoscetis & vehementiorem & remissiorem esse actionem luis: ita debetis & magis & minus inungere artus.

Quò ad modum; obseruate vt medicamentum quod inungitis sit actu calidum: & vt fiat inunctio fricando: sed consulo vt fricetis chrirothecis, non nudis manibus: & frictio fiat à partibus inferioribus ad superiores: non à superioribus ad inferiores: vt vis vnguenti per poros melius ingrediatur: siquidem cutis pori propter frictionem à superioribus ad inferiores partes, claudũtur: ab inferioribus ad superiores reserantur. Vnde cum hic sit modus seruandus, vt medicamentum sit calidum; & fiat manibus fricando: varius esse potes secundum magis & minus, hoc est vt inunctio sit magis vel minus calida: administretur vel intensiori vel remissiori frictione.

Et ideo respiciatis ad passionem luis: vt pro difficiliori passione calidius sit medicamẽtum & vehementior fiat frictio, & vt medicamentum detineatur ac penetret: vt non modò calidum administretur sed etiam seruetur actu calidum. Quare partibus inunctis applicetis pecias lineas & intus immittatis stupam confe-

ctam

ctam ex cannabe.

Quò ad quando agendum, oportet respicere ad præsentiam indicantis, hoc est ad præsentiam luis; & ad id quod prohibet. Igitur fiat inunctio dum adest præsentia luis: si non adest, non debetis inungere. Et licet inungere non semel tantum, sed bis, ter, aut sæpius. Verum consulo vt non excedatis septem vices; quia si non expuit in septem vicibus, nulla spes est, per præsentiam Luis non tantum intelligimus luem præsentem, sed quæ simul cum præsentia indicat: seu quando non cedit, non euacuatur.

Nam si verbi gratia incipiat aliquis expuere post secundam inunctionem; sat est ter inungere non vltrà, quia illa lues quãuis sit præsens tamen expurgatur: non eget noua inũctione.

Sed quid est quod prohibet? Inprimis quod prohibet est materia replens totum corpus. Itaque non inungetis corpora, nisi antea totũ sit expurgatum. Nam vbi totum est repletum: materia illa impedit, quo minus vis hydrargyri possit permeare: debet etiam aluus quotidiè liberè fluere. Præterea quod prohibet est materia quæ replet ventriculũ; itaque inungatis corpus vacuo ventriculo; quatuor horis ante prandium: idem de cæna est intelligendum, vt & illa sit concocta.

Vnde optimè, & methodicè, practicantes

progrediuntur qui ſingulis diebus clyſteribus vtuntur cum æger non excernit. Eſt & virtus debilis, inter ea quæ prohibent numeranda; ſecundum partes & ſecundum totum, ſecundum partes: dum verbi gratia adeſt vlcus, adeſt morbus aliquis in partibus oris, in præſentia, ſeu antè extiterit: morbus ille nobis manifeſtare poteſt, partem illam eſſe imbecillam.

Et quæſo aduertatis ne decipiamini, nō prohibet inunctionem quodlibet vitium preteritum oris, nam hoc vitium poteſt eſſe duplex: ex lue venerea: & poteſt eſſe aliunde contractum ſi ſit vitium ex lue venerea; vlcus in lingua, in ore, & labiis: & hoc vlcus ſit ablatum, non ſit amplius: poteſtis inungere, quoniam non adeſt prohibens imbecillitas. Sed ſi quis reperiatur, qui non ſit correptus lue venerea, & ſit obnoxius anginæ, inflammationi gulę; & poſtea corripiatur lue venerea, nequaquam vti debetis inunctione: quia procul dubio angina excitabitur.

Ad hæc quod prohibet ratione virtutis partis, eſt virtus quæ pertinet ad neruos, quoties curabitis lue affectos, & ſint vel correpti, vel etiam admodum obnoxii, ſtupori, paralyſi doloribus articulorum: qui tamen affectus non ſint Gallici: ibi virtus quoque prohibet: quia procul dubio ex toto adimetur vis illa quæ pertinet ad neruos.

Quò

Quò ad virtutem ratione totius, prohibet quoties adeſt febris; ſiue ſit venerea, ſiue non. Et ſi contingat vt patiens non febricitet, & faciat inunctionem, ſequatur autem febris, non pergatis.

Prohibet & macies: ſiquidem & hæc eſt ſignum virtutis debilis ſecundum totum: ſimiliter etiam vbi pulſus eſt debilis.

Idem ſi patiens eſt puer: quia non poteſt perferre illam inuntionem, & neruorum adeſt infirmitas. Neq; etiam ſenes inungere debetis: nam hæc ætas ſignifficat virtutem ſecundum totum ita conſtitutam, vt prohibeat inunctionem.

Quò ad vbi agendum, oportet inungere artus citra articulos; inungatis inter articulum & articulum. Quid ſit agendum poſt inunctioné, ne noceat (quia facilé eſt vt quamuis omnia adſint quæ propoſita fuêre aliquod occurrat detrimentum) animaduertere debetis dum eſt adminiſtrata inunctio, an virtute inunctionis fiat exſcreatio nec ne, nam niſi eò reſpiciatis, quando ſuccedit Euacuatio, & quando non; dubio procul mori poterunt homines. Si ergo ſuccedat Euacuatio, iubeatis vt patiens aurum contineat in ore, nam ea eſt affinitas inter aurũ & Hydrargyrum, vt dum protruditur ab expultrice capitis in os: non ita inficiat oris partes; quia adhæret auro: præterea quia vi huius inun

ctionis, vniuersus cubiculi aër inficitur; ne æger prauum hunc aërem inspiret: iubere debetis vt aër corrigatur odoratis, & vt vergat ad calidum. Et quemadmodum dictum est, partes etiam inunctæ tectæ & calidæ seruentur. Dum autem mediocris facta est euacuatio, & vos perspectum habetis hydrargyrum penetrasse: optimum est occurrere artubus, vt neruosæ partes nequaquam afficiantur; & propterea iubeatis postquam moderata est facta euacuatio, vt artus abluantur vino maluatico vel quotidiè, vel saltem alternis diebus.

Nec præter rationem erit, vbi adhuc copiosior facta erit Euacuatio vt foueatis artus vino, quod sit alteratum cum lacte, & tandem potestis etiam inūgere attus melle, vnà cum castoreo vel oleo ex castoreo. Tandem absoluta purgatione probatur Balneum secundum totum corpus: quod balneum debet esse actu ita calidum, vt sudet. Estque optimum vt paretur ex aqua communi alterata cum saluia, betonica, calamento montano, Iua, dictamo cretico. Si corpus fortè siccius esset, inungatis artus oleo de castoreo confecto in duplici vase cum vino: consulo etiam vt oleo addatis magnas antidotos: vt in hoc imitemur Galenum, qui passim post administrationem Opii iubet vti calidis: vt deleamus vitium quod ab Opio excitatū fuit. Idē m igitur est seruandum siue fiat inun-
ctio,

ctio, siue suffumigium; nam eadem est ratio.

Sunt autem non tantum inungendi artus Secundum articulationes, & secundum reliquas partes: sed etiam secundum spinalem medullam, & proinde vertebras (loquor de inunctione quæ corrigit nocumentum Hydrargyri) & ob hanc caussam probantur etiam magnæ antidoti cum conseruis capitalibus & foliis auri. Hoc modo.

℞. Mitridati antiqui ʒ ii. conseruæ ex floribus rorismarini, ex floribus betonicæ añ ℥ j. fol. auri nu. vii. cum syrupo de corticibus citri fiat Electuarium. Dosis ʒ ii. ad iij.

Si contingat vt afficiantur oris partes, & vlcuscula oris oriantur: poteritis conficere medicamentum ex cornu cerui, ex scabiosa, quinque folio, virga aurea, cum foliis auri: sic vt in puluerem redigantur, & partibus vlceratis admoueantur. Si hinc proueniat vlcus, quod nimio calore detentus fuit & coopertus ęger: vnde sanguis contineri nequid prę magna copia; capiatis puluerem ros. rub. cum puluere mirtillorum & sumach ana ℈ 5. excipite cum succo Plantaginis, & immittite intra palatum: alioqui accidere posset vt magna sanguinis copia euacuaretur, quod non careret periculo. Si non fiat Euacuatio quid agendum?

Necesse est vt medicamentis vtamini, quorum virtute hydrargyrum extra corpus traha-

tur; etenim nequaquam in corpore manere debet hoc in casu maximè probatur medicamētum cuius beneficio copiosus sudor erumpat. Habeo ego nobilem, qui per quinque vices inunctus est: non expuit tamen: nihilominus innumere pustulæ secundum frontem & caput erumpunt: cum ergo non succedat Euacuatio, prouoco sudorem in hypocausto: impero balneum, quod ita calidum esse debet, vt sudor erumpat. Vt efficatius sudor prouocetur, debetis aquam balnei alterare cum medicamentis calidis de quibus supra audiuistis; videlicet calamento montano, carduo s. dictamo cretico: vt liberrimè à centro ad circumferentiam attrahatis hydrargyrum, & cum illo luem veneream, nec sufficit vnica vice balneo vti, sed debetis subinde repetere.

Aduertere autem debetis quandoque vires adeò esse robustas vt omnem violentiam ferre possint: quare si nō possint balnea perferre, inungantur illis artus. probatur inunctio etiam post balneum facta. Supra dixi non tantum artus inungendos esse, sed etiam vertebras oleis de castoreo, de costo: quæ debent decoqui in duplici vase cum vino, cum rebus iam propositis calidis, & cum aromatibus vbi hunc in modum est paratum oleum & decoctum in duplici vase ad consumptionem vini: post colaturam misceatis ceram lotam in vino maluatico

tico generoso. & addatis folia auri hæc inunctio mirificè proderit, cuius descripionem subiiciam propter Iuniores.

℞. Olei de castoreo de costo ana ℥ iii.
Vini aromatici ℔. 5.
Dictami cretici.
Calamenthi montaui. Cardui s.
Guaiaci ana ʒ iij.
Cinamomi macis ana ʒ j.
Vrgente necessitate sem. sinapis ℈ ij.

Contundenda contundantur crasso modo & fiat infusio per 12. horas dein decoctio in duplici vase ad consumptionem vini, coletur, & seruetur hoc oleum in vase vitreo.

℞. prædicti olei ℥ j. ß. fol. auri nu. vii. ceræ vino generoso lotæ ʒ iii. misce ad ignem, fiat vnguentum quo per plures vices artus sunt illinendi. Optimum erit antequam fiat inunctio cum præscripto oleo, vt foueantur partes inungendæ (vt iam sæpè dictũ est) vino maluatico calente; vt roboretur calidũ innatum iam aliqua ex parte malè affectũ vi hydrargyri, post fomentationẽ & exsiccationem fiat inunctio.

Et hæc dicta sint de medicamentis & ratione totius & ratione luis siue exhibeantur Alexipharmaca, siue alia superest vt breuiter, sed diligenter loquamur de medicamentis symptomata & affectus huius luis respicientibus.

Affectus morbi sunt & symptomata. Quan

tum ad morbos, si rectè intellexistis, si memoriæ mandastis, inter morbos libuit recensere febres, dentium casum, bubonas, gummata, verrucas, pustulas, cariem ossium, corruptionem, vlcera, rhagadas, & destillationem. Quantum ad febrem; aduertatis quænam sit illa febris: Gallica, aut non, (quia fit quãdoque ex alia caussa) si non est Gallica, succurratis febri. Gratia exempli, sit aliquis affectus lue venerea, accipiat decoctum ex Guaiaco, subsequatur febris; intermittite & curate febrem. Vt in putrida biliosa, remouenda est febris per cholagora: quod si sit febris venenata, exhibeantur antidota. Et aduertant hoc loco Iuuenes ne errent in curando: & ratione totius, & ratione luis. Ratione totius; quia nõ possumus occurrere lui, nisi prius totũ sit expurgatum, & febris remota, quare ratione totius prius secanda vena, nisi sit febris Hectica. Cæterum merito febris omnia debent esse mediocria V. G. si sit febris putrida, non vtimur pilulis cochiis cum helleboro: quibus alioqui vteremur, nisi febris esset coniuncta. Idem de reliquis dicendum.

Ratione luis; Alexipharmaca debent esse mitiora, dum adest febris, quæ prodit à lue venerea: præsertim si sit Hectica: in qua etsi non omnino improbo salsam; tamen magis laudo chinam, quia non ita siccat, miscere etiam vos opor-

oportet cichoracea, lactucam. Endiuiam, buglossam, non licet vti cortice, non Guaiaco, non sassafras quomodo miscenda suo loco dictum est. Breuiter; existente hac febre, non licet prouocare sudorem; quia virtus non permittit: Sed requiritur balneum moderate calidum: & si vrget hectica nimium, licet inungere corpus oleo amygdalarum dulci, violaceo; permista aliqua portione decocti vel salsæ vel chinæ, imò etiam Guaiaci, sed in parua copia. Et ratio huius medicamenti est sicut aliorum etiam; vt beneficio balnei fiat attractio ad partem beneficio visciditatis fit appositio alimenti, adglutinatio à moderata caliditate olei amygdalini, & frigiditate violacei: intemperies febrilis corrigitur vt fiat assimilatio: vi Guaiaci ossa penetrat; lues à caliditate Guaiaci euocatur: roboratur expultrix vt expellat: vt eodem tempore & lues & febris amoueantur. Et hoc loco notent iuuenes cùm Guaiacum applicatur partibus externis: fortasse hic modus alicui videri possit suspectus: quia si capitis vlceri admouerentur Alexipharmaca, vt aduersaria lui venereæ: & fiat expulsio, timẽdum ne lues retrocedat ad partes interiores: quod certè in caussa esset maximi detrimenti. Ideo sciendum (quemadmodum ex fundamentis à nobis propositis colligere licet) pharmaca agere in facultatem expultricem, hoc est robo-

rare vt expellat luem per loca conuenientia; & non ad intra, ſed potius extra. Vnde Practicantes in vlceribus, & malis externis, optima ratione, cum reliquis medicamentis permiſcent Alexipharmaca, ſed rationem fortaſſis ignorant.

2. dentiu casu Quod ad dentium caſum oportet contra materiam illam vti detergentibus, quæ eſt in cauſſa vt gingiuæ abradantur, maximè probatur oleum ex ſulphure cum oxymelle ſcillitico & puluere Guaiaci: & non ſolum licet detergere, ſed etiam roborare & aſtringere poſtea, quare probatur medicamentum ex maſtiche, ex nucibus, & gallis immaturis: ex puluere Plantaginis, Roſarum, hypocyſtide. Idem vinum auſterum cum aqua Roſarum & ſucco Plãtaginis, ac modico vel Guaiaci, vel reliquorum (quæ ſunt Alexipharmaca) miſcendum.

3. Bubones Quod ad Bubonas, omnibus modis ſtudeatis vt ocyus ad ſuppurationem perducatur. Si non eò poteſt perduci, conſulo vt per illam parem ſtudeatis moliri Euacuationem luis. Obſeruabitis aliquando in inguine apparere tumorem: ſi natura non promptè faciat officium; debetis illam adiuuare applicata ventoſa cum flama citra ſcarificationem; & adiuuetis naturam quæ non aperatur, quemadmodum opus eſſet, itaque vbi videritis tumorem; vtimini althæa, adipe ſuillo, farina hordei, oleo

liliorũ

liliorum alborum, amygdal. dulcium; ex his fiat Emplaſtrum, vel applicate Diachylon magnum, & ſimilia, quæ ſatis ſunt nota. Et quotieſcunque videritis materiam ſuppurari, non expectetis integram & abſolutam ſuppurationem: ſed aperiatis apoſtema etiam im̄aturum; vt citò quantum fieri poteſt, virulentia egrediatur, facta apertione, diu foramen apertum teneatis cum turunda inuncta, melle & Alexipharmacis per 40. dies, imò etiam 60. quia quò diutius foramen apertum reliqueritis, eò perfectius curabitur lues.

Præterea conſulo, vt dum adeſt tumor; ſed materia ita rebellis & contumax, vt nequaquã ſuppurari queat: applicetis cauſticum deinde Eſchara virtute butyri putreſcat, qua amota, imponite non ceream pilulam (ſicut fieri ſolet in fonticulis) ſed quæ ſit confecta ex cicere, vel potius ex medulla ſambuci. Et ſi deſideratis admodum efficax medicamentum, conficiatur pilula ex cera: ſed non ſimplex, verùm in decocto Guaiaci lota; cui ſit permixta portio ſinapis, aut colocynthidis. Si lues videbitur bilioſa, portionem ſcammonij addatis: ſi pituitoſa colocynthidis: ſi melancholica veratri: vt non modó hoc decocto liceat lauare ceram: Sed ex propoſitis, parare puluerem, & cum cera conficere pilulam: experiemini efficaciſſimum eſſe medicamentum.

4 Gummata Quotieſcunque apparebunt gummata: permiſceatis cum medicamentis intra corpus ſumendis, emolientia: vt eſt althæa, & augeatis ſalſam, quia materia quæ ſatis dura eſt & craſſa, eget emollientibus & attenuantibus: extrinſecus autem applicabitis medullas, adipes emollientes; ammoniacum, bdellium, radices altheæ, radices cucumeris agreſtis, probatur etiam in gummate Diachylon cum gummis; caſeus antiquus cum axungia ſuilla: licet etiam colocynthidem & veratrum imponere; & vrgente neceſſitate, oportet confuigere ad præcipitatum tanquam ad aſylum: apertionem moliri cum cauſtico, & locum apertum tenere vt ſupra eſt dictum.

5. Verrucæ Quantum ad verrucam: aduertere debetis, an verruca ſit tumor admodum durus, an admittat ligaturam ſi admittit ligaturam, ligetur ſerico: ſed hoc non ſatis eſt: quare poſtquam per ligaturam verruca eſt extirpata: proſpiciatis radici, & madefacite illam aqua aluminis & cortice Guaiaci. Si verruca ſit plena; habeat eam confortationem, vt non poſſit ligari: debetis imitari Aetium, qui docet quomodo talis tumor ſit remouēdus. Expedit autem maxime admouere Ammoniacum cum aceto: deinde aquam ardentem in qua ſit macerata althæa pro emollitione Guaiacum; poreſtis aſcendere ad præcipitatum, ad ſquamam æris,

ad

ad calcem extinctam cum oleo viperino : & admoueatis etiam puluerem verrucæ (hoc aliqui habent pro maximo ſecreto) addatis ſal minerale.

Sed obſeruetis facilè euenire poſſe, vt ob vehementiam caliditatis propoſitorum medicamentorum, verruca inflãmetur, & ideo ad arcendam inflammationem, circumcirca & ſupra propoſita medicamenta, admoueatis vnguentum de ceruſa.

Quò verò ad puſtulas: videndum eſt an ſint in ore, vel in aliis corporis partibus. Si affigũt oris partes, expedit illas fouere decocto Guaiaci quod patiens aſſumit. Sed aduertatis an cum iſtis puſtulis dolor ſit coniunctus; quia ſi dolor adeſt, expedit vti ſero lactis chalybeato: nam ſiccabitis & mitigabitis dolorem, ſi contingat vt puſtulæ ſerpant; poteſtis ſero lactis chalybeato addere plantaginem, roſas. Horum medicamentorum beneficio prohibebitis quò minus vlterius malum ſerpat. Si contingat vt annexus ſit feruor, inſignis æſtus; addatis ſero chalybeato hordeum, quin imò etiam lactucam, quia non poteſtis curare, niſi remoto feruore, ſi contingat vt puſtulæ ſint putrilaginoſæ, addatis ſero lactis ſcabioſam, Cornu cerui, alumen vt V. G. pro ſingula vncia ſeri lactis chalybeati poteritis permiſcere v. vſque ad x. ſcabioſæ & propoſitorum.

8 Pustulae in ore

Si autem pustulæ non sint in ore, sed in aliis partibus, maximè prodest oblinire locos affectos spuma decocti ex Guaiaco, sed potestis etiam addere scabiosam rotundam, & dum pustulæ sunt contumaces, ascendatis ad pręcipitatum, quod non exhibetur, sed applicatur. Si dolor vrgeat addatis seuum hircinum, serú lactis chalybeatum, verum huiusmodi pustulę sæpè virtute ipsius decocti extirpantur.

9 Caries

Quò ad cariem; expedit siccare cum puluere Tutiæ, lithargyri: cum puluere cort. Guaiaci: & supponatis vnguentum ex Tutia. Quandoque in carie conspicietis vehementem sorditiem: quare imperetis vt chirurgi imponant Ægyptiacum: oleum ex calcantho: & potissimum probatur præcipitatum: & supra (ne oboriatur inflammatio) ponatis vnguentum de cerusa. Post mundificationem sufficit petia madefacta in Guaiaco, & vnguentum de Tutia.

10 Corrupt. ossium

Quò ad corruptionem ossium; sciatis non esse frustra affligendos ęgros; & esse necessariú ad fortiora ascendere quamprimum, quare quando erit os corruptum, detectum; oportet vti oleo ex sulphure, ex calcantho, ferro, candente; si citra periculum possit administrari. Sed caussa inflammationis quoniam ea facilè oboriri potest, imponatur vnguentum de cerusa; quod magis probo quam linimētum simplex; quia recipit solatium, & est medicamentum

tum satis infensum calido innato, quare non probo, vbi est extirpata lues, oportet replere, agglutinare, cicatrizare.

Quò ad reliqua vlcera, similiter vt dictum est occurrendum; & potissimum hoc est obseruandum, vt cum reliquis medicamentis misceantur Alexipharmaca. nam vt scitis horum beneficio roboratur expultrix loci affecti, vt virulentiam expellat.

Quò ad Rhagadas, sæpè contingere solet vt adimantur beneficio decocti. Vnde si non cedant potestis fouere Guaiaco, Scabiosa, Scordio, Quinquefolio. Sed aduertite quandoque durities est adnexa: quare addatis Althæam, Maluam, calcem extrictam cum adipe gallinæ, Ammoniaco: quod si admodum vrgeat, & vehemens sit lues, vt non cedat, probatur inunctio ex Hydrargyro, qualis fuit proposita. potestis adhibere præcipitatum: licet suffumigare partes affectas, volas manuum & pedum: de quo suo loco dictum est. Potestis etiam hoc linimento vti, quod admodum est efficax.

℞. Hydrargyri saliua exticti ℥ iij. pulueris Guaiaci ℥ ij. Scabiosæ. Scordij aā ℥ j. Ceræ lotæ in decocto Scordij ℥ iij. misce pro linimento.

Ita igitur vobis licebit vti his medicamentis, vt rhagadas & fissuras deleatis. Quò verò ad dolorem ratione luis Venereæ, oportet vti

Vlcera

Rhagades

Alexipharmacis, & intus & extra. Intus (obſeruate hoc quando ordinatis decoctum) vt augeatis doſin ſalſæ, & rationem in ſuperioribus intellexiſtis. Extra debetis partes fouere Guaiaco ratione luis: eſt enim magis efficax ad roborandam expultricem quàm ſalſa, vt robuſta reddita expultrix, expellat luem. Ratione doloris, quia lue Venerea correptus, doloribus cruciatur, quibus occurrendum eſt, & reſpiciendum ad cauſſam. Intus augenda eſt doſis chinæ, china eſt efficacior ad mitigandum dolorem, quàm ſalſa, quàm Guaiacũ: ei licet permiſcere Althæam, Maluam, quandoque aſcendere ad Mitridatum recens, vt in hoc viget facultas Opij. Extra autem poteſtis dolenti parti epplicare medicamentum confectum ex Anetho, Malua, Althea, Meliloto, & Fœnogræco. Si reſpiciamus ad dolorem, non ad Luem: probatur medicamentum paratum ex adipibus, ex lacte cum pane. probatur etiam omentum Vituli vel caſtrati, quod ſit calefactum cum propoſitis medicamentis: & nequaquam conſulo vt ad Opium aſcendatis: quia partes extrinſecæ nequaquam ſunt tangendæ Opio. Quò ad tinnitum, quia quandoque cruciat patientes, corpore & capite expurgatis, poteritis vti oleo deſtillato ex Guaiaco cum Adipe anſerino. Probatur Elixir cum oleo Amygdalarum amararum: etiam vehementioribus, quia
aures

aures ſuſtinent fortiſſima medicamenta. Et quia malum eſt pertinaciſſimum, illius pręſentia admodum diu ſolet durare. Quare inſtandum eſt medicamentis iiſque vtendum per aliquot menſes.

Quò ad Gonorrhæam, ſi non cedit decocto Guaiaci poſt 20. dies, licet vti medicamentis & intus & extra. Intus hoc quod ſequitur.

℞. Sem̃. Lactucæ Viticis
Cannabis an̄ ℈ ij.
Pulueris ſalſæ ʒ j.
Conſeruæ ex Nymphæa ℥ iiij.
Ex Betonica ℥ j.
Cum ſyrupo de capill. Veneris fiat Electuarium. cuius doſis à ʒ j ad ℥ ß ante ſyrupum matutinum.

Nos in hoc electuario miſcemus Betonicam & Capillos Veneris pro vehiculo reliquorum: non explico vlterius rationem huius præſcripti medicamenti: quia patet ex alibi traditis.

Extra applicate medicamentum peritonæo, quod ſit confectum ex oleo Maſtichino, decoctum in duplici vaſe cum vino auſtero, additis nucibus Cupreſſi, additis Gallis. & quotieſcunque facta eſt hæc decoctio, & per expreſſionem facta colatura huius olei: pro ſingula vncia olei addetis ʒ j ß Ceræ, quæ ſit lota vino auſtero, contemperato cum Guaiaco.

Quantum ad depilationem, iubeatis vt pili abradantur Luna creſcente, & nihil applicetis primis xv. dieb. quantumuis vrgeāt ægri: nam ſæpè virtute ſolius decocti pili renaſcuntur. poſt xv. dies licet aliquid applicare: ſed hoc nequaquam ſit aſtringés, propter luem quæ non eſt cohibenda ſed euocanda. Ita vt ſi vtamur aliquo quod ſit aliqua ex parte craſſæ ſubſtantiæ, roboret, & non aſtringat. Quare poterit ablui cum lixiuio moderato confecto cum Abrotano & furfuribus: & poteſtis aſcendere vſque ad radices Cannarum decoquendas in lixiuio: his adiicietis Scabioſam & Fumariam.

Qnandoque pruritus exercet ægros: quare addatis Hordeum: quandoque ariditas coniuncta eſt: & tunc Maluam apponite. In depilatione probatur talis inunctio.

℞. Olei Amygdal. dulcium ℥ j.
Decocti Guaiaci ℥ ij.
Abrotani ʒ j.
Thapſiæ ʒ ß.

Fiat decoctio in duplici vaſe ad conſumptionem decocti: colentur adde faui mellis ℥ ß. Vitelli oui. olei ex Garyophi. non deſtillati ℥ j ß miſce. Maximè probatur, & efficaciſſimum quoque eſt oleum ex fauo mellis, ex Vitellis ouorum. Sed & aſſiduò debetis admiſcere Alexipharmaca. Hæc dicta ſunto de medicamentis: Nunc de diæta. Aër ptobatur calidus: & ſit

aër

aër cubiculi propter sudorem: propter insensibilem etiam transpirationem. Et propterea in maximo versantur errore qui permittunt suis ęgris vt egrediantur cubiculo: quia vt scitis hęc Alexipharmaca reddunt totius corporis facultatem expultricem robustam, vt propterea egredi non debeant & se aëri exponere: quia transpiratio impeditur.

Quò ad cibum & potum, aduertendum vt tempore purgationis victus sit mediocris, & potius vergat ad pleniorem. Pro statu corporis debet esse medicinalis. Vt V. G. in corpore bilioso, debet esse refrigerans. Potus debet esse vinum oligophorum, aquosum. Contrà si corpus sit frigidius, vtpote in ætate senili, tempore frigido, ante purgationem, sit potus vini, victus non refrigerans. Tempore autem medicationis quo assumit decoctum, & tempore quo administrabitur Hydrargyrum, quomodo procedendum cum cibo & potu?

Quò ad decoctum, cibus circa primos & vltimos dies debet esse minus tenuis: non est faciendus transitus de extremo in extremum sine medio. Quare in principio & fine, victus sit minus tenuis, vt medio tempore expediat abstinere à carnibus. V. G. patiens accipit decoctum per 40. dies: per decem dies primos & postremos concedatis carnem: per 20. dies medios abstinebitis, nisi vires sint debiles vt in

Hecticis. comedant autem amygdalas dulces, passulas, pistacia, &c.

Panis sit coctus, quandoque mediocriter, quandoque assatus, aliquando etiam paratus cum Alexipharmacis. Et sciatis quod ægris nūc hoc, nunc illo modo paratus panis, sit vtilis: contra eos qui Medicos vituperant quod exhibeant biscoctum, assatum: hi dum alios reprehendunt; ipsi reprehensione sunt digni. Neque obstat quod adferunt Galeni auctoritatem, de aliment. facult. 2. vbi improbat panem violentia coctum, panem assatum: quia inquit, dum redditur panis testaceus ob vehementiam coctionis, est exigui nutrimenti, difficilimæ nutritionis: & proinde nequaquam exhibendus. ℞. Galenus loco citato loquitur de aliment. facult. non de medicamentis: & propterea si contingat vt lue Venerea correptus, ventriculum habeat debilem, non debetis exhibere panem biscoctum, quia difficillimè concoquitur. Vbi est corpus quod facilè obstructione tentatur, similiter, si fuerit Hecticus nequaquam, quia egemus copioso alimento. Contrà si lues Venerea sit melancholica, si ventriculus robustus, si non sit obnoxius obstructionibus æger, si corpus non sit emaciatum: & lues Venerea magna ex parte sit pituitosa, non modò licet exhibere panem bis coctum, sed expedit etiam panem cum Alexipharma-

pharmacis confectum alteratumque dare : & pilulas ante cibum. nam hæ miſcebuntur cum cibis, cum alimentis , & alimentum ex toto euadat medicamentoſum : ex toto aduerſarium lui Venereæ.

Quod dictum eſt de pane, idem dicendum de carne:non debetis omnes eodem modo tractare. Quare oportet vti carnibus modò aſſis,modò elixis.In lue pituitoſa probantur aſſa: in melancholica,elixa.

Modus.

Alterantibus cibis modò calidis, modò frigidis vtendum pro varia corporis patientis conſtitutione. Hoc propterea eſt obſeruandum, vt parcior ſit cibus in prandio, quàm in cœna. ratio eſt, quia oportet bis in die ſyrupum exhibere : vnde propter maius interuallum, inter cœnam & ſyrupum matutinum, licet in maiori quantitate exhibere cibum. Plærique hoc non obſeruant,ſed malè

Potus ſit ſecundum decoctum , paratum modò cum aqua, modò cum vino, modò cum iure.

Quo ad Hydrargyrum,eo tempore quo homo poteſt maſticare , exhibeatis carnes, panem, vinum etiam, ſed aquoſum, non meracum,ſicuti fecerunt nonnulli, qui iuter nebulones poſſunt numerari, eò quod multi homines miſerè hoc modo interierunt. Detis vos contuſum : detis deſtillatum : non exhibeatis

vinum: quia dum inunguntur ægri, magnam percipiunt inflammationem in ore, & fieri potest vt suffocentur. Cùm autem incipiunt masticare, potestis exhibere carnem, & vinum etiam.

Quantum ad somnum attinet, dormiant patiẽtes per horam post assumptum syrupum: non illicò debent sudare: bonum est vt per horam dormiant. Curandum quoque vt aluus quotidiè liberè fluat. nam excrementa quæ in corpore latent, impediunt quò minus illa lues expelli possit.

Motus quoque tum corporis, tum animi, consistant in mediocritate.

Hæc habui ornatissimi doctissimique iuuenes quæ de lue Venerea proferrem: quæ si diligenter expenderitis, & in curandis ægris, hoc affectu correptis, obseruaueritis: non est dubium, quin hoc vitium quantumuis pertinax, facilè sitis propulsuri.

FINIS.